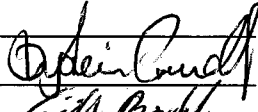
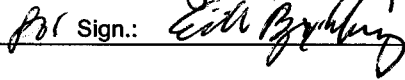

KI-notat nr.: 116/2010 - Bakgrunn for vedtak

Søker/sak:	Hardanger kraft AS/Einungstølsåna	
Fylke/kommune:	Hordaland/Odda	
Ansvarlig:	Øystein Grundt	Sign.:
Saksbehandler:	Frank Jørgensen	for Sign.:
Dato:	22 DES 2010	
Vår ref.:	NVE 200702162-31	
Sendes til:	Søker og alle som har uttalt seg til saken	

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Søknad om tillatelse til bygging av Einungstølsåna kraftverk i Odda kommune i Hordaland fylke

Innhold

Sammendrag	1
Høring og distriktsbehandling	5
Søkers kommentar til høringsuttalelsene	17
Tilleggsopplysninger og kommentarer til disse	21
Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader	26
NVEs vurdering	31
NVEs konklusjon	40
Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven	41

Sammendrag

Søknaden gjelder tillatelse etter § 8 i vannressursloven til bygging av Einungstølsåna kraftverk i Einungstølsåna og behandles i henhold til reglene i kap. 3 i samme lov. Det er søkt om tillatelse etter energiloven for etablering av nødvendige høyspentanlegg.

Hardanger kraft AS har søkt om bygging av Einungstølsåna kraftverk i Einungstølsåna i Odda kommune i Hordaland. Nedbørfeltet på 11,6 km² drenerer fjellområdene i sørenden av Valldalsdammen og renner ut i Valldalselva nedenfor den 90 meter høye fyllingsdammen. Deler av influensområdet i øvre del blir kategorisert som sårbart høyfjellsterreng. Det er i dag ikke tekniske inngrep knyttet direkte til den planlagt berørte elvestrekningen. Området er ellers preget av vassdragsreguleringer som følge av Valldalsutbyggingen.

Ved planlagt inntak i Einungstølsåna er middelvannføringen på 0,9 m³/s. I henhold til først omsøkte løsning vil kraftverket utnytte fallet mellom kote 883 og kote 650, dvs. en fallhøyde på 233 meter. Vannveien vil bli om lag 900 meter lang og gå på sørsiden av elva. Med en installert effekt på ca. 3,6 MW og maksimal slukeevne på 1,85 m³/s er midlere årsproduksjon beregnet til 11 GWh, fordelt med

3,0 GWh vinterproduksjon og 5,32 GWh sommerproduksjon. Det er foreslått slipp av minstevannføring på 20 l/s hele året. Utbyggingskostnaden er beregnet til 22,6 mill. kr.

Det var kun Hordaland fylkeskommune som tilrådte en utbygging på visse vilkår slik prosjektet var omsøkt. Etter NVEs befarings har Hardanger kraft AS kommet med to nye alternativer med betydelige endringer. I de nye alternativene er kraftstasjonen planlagt på kote 715, ovenfor fossen nede ved veien opp til Valldalen, samt at tiltaket er planlagt delvis veiløst og med tunnelboring. Disse alternativene vil gi ca. 7,9 GWh i årlig produksjon slik de er planlagt. NVE sendte de alternative utbyggingsplanene på en begrenset høringsrunde. Etter at utbyggingsalternativene ble kjent kunne Odda kommune akseptere en utbygging på visse vilkår.

Kraftverket ville i utgangspunktet gi ca. 11 GWh i ny fornybar energi i følge konsesjonssøknaden. Dette alternativet vil ha et såpass høyt konfliktnivå at NVE ikke har vurdert dette i den videre behandlingen av søknaden. De nye alternativene, 1 og 2, vil gi ca. 7,9 GWh i ny fornybar energi. Den største forskjellen på disse alternativene er lengden på tunnelen.

Odda kommune gikk i utgangspunktet i mot tiltaket hovedsakelig pga landskap og friluftsliv. Etter at søker har kommet med 2 nye alternativer med betydelig avbøtende tiltak kan kommunen akseptere en utbygging etter alternativ 1.

Fylkesmannen frarår en utbygging selv etter de alternative utbyggingene hovedsakelig pga. tap av INON med villmarkspreg.

Fylkeskommunen påpeker at utbyggingen ligger i et område med sårbart høyfjell og i randsonen til et større villreinområde. Fylkeskommunen mener at de alternativene utbyggingene er bedre løsninger med tanke på landskap, sårbart høyfjell og friluftsliv.

Naturvernforbundet påpeker at Einungstølsåna har store verdier, spesielt med tanke på landskap, inngrepsfri natur, friluftsliv og villrein.

Bergen turlag påpeker at INON områder i Norge er under stort press og at tap av inngrepsfri natur i seg selv bør være god nok grunn til å avslå søknaden.

Odda og Ullensvang Turlag påpeker at NVE bør vente med å gjøre et vedtak til plan for fylkesvise planer for småkraftverk er kommet noe lengre.

Oddbjørn Juvet gjør oppmerksom på at det er eiendommer som har beiterett som grenser inn til Einungstølsåna.

Olav Rabbe gjør oppmerksom på privatrettslige forhold som ikke er avklart.

Kjell-Morten Rones bemerker at flere hytter benytter Einungstølsåna drikkevannskilde.

NVE legger vekt på at tiltaket vil styrke næringsgrunnlaget lokalt, og gi en økning på 7,9 GWh i ny årlig fornybar energiproduksjon. Tiltaket ville gitt nye store inngrep slik tiltaket først ble planlagt. Etter NVEs befarings har søker foreslått to nye alternativer der de negative konsekvensene av de nye inngrepene blir betydelig redusert. Den største ulempen med tiltaket etter alternativ 1 og 2 anses å være fraføringen av vann og tekniske inngrep ovenfor tregrensen. Ulempene tiltaket vil medføre kan etter NVE sin oppfatning i stor grad avbøtes ved god detaljplanlegging, slipp av en sesongbasert minstevannføring hele året, ingen etablering av vei mellom inntak og tunnelpåhugg, utelatelse av regulering av Nedste Tvillingtjørn, vannvei i tunnel og flytting av kraftverket ovenfor nedre foss. NVE mener at alternativ 2 uten regulering av Nedste Tvillingtjørn er det beste av de omsøkte alternativene, siden påhugget for tunnelen da blir nedenfor tregrensen. Dermed vil det også bli kortere vei fra kraftstasjon til påhugg.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av omsøkte alternativ 2 er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Hardanger kraft AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Einungstølsåna kraftverk etter alternativ 2 uten regulering av Nedste Tvillingtjørn. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Dette vedtaket gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Hardanger Kraft AS, datert januar 2007:

"SØKNAD OM TILLATELSE TIL KRAFTUTBYGGING I EINUNGSTØLSÅNA I ODDA KOMMUNE

Hardanger Kraft AS planlegger å utnytte deler av fallet i Einungstølsåna til kraftproduksjon og søker herved om følgende tillatelser:

1. *Etter lov av 24. november 2000 om vassdrag og grunnvann om tillatelse til:*
 - *Bygging av Einungstølsåna kraftstasjon hovedsakelig i samsvar med framlagte planer, eventuelt med mindre endringer i den tekniske utførelsen.*
2. *Etter lov av 29. juni 1990, nr 50 om produksjon, omforming, omsetning og fordeling av energi om tillatelse til:*
 - *Å installere en generator på 3,6 MW med nødvendige elektriske anlegg.*
 - *Å installere nødvendig koplingsanlegg for nett-tilknytning.*
 - *Anleggskonsesjon for 22 kV forbindelse fra kraftstasjonen og fram til eksisterende 22 kV kraftlinje som passerer i nærheten av den planlagte kraftstasjonen.*

Odda Energi AS, som eier 50 % av Hardanger Kraft AS og som vil drifte og vedlikeholde anlegget, har områdekonsesjon i Odda. Det forutsettes derfor at konsesjon etter energiloven legges inn under Odda Energis områdekonsesjon.

3. *Etter lov av 13. mars 1981 om vern mot forurensning med mer, om tillatelse til å gjennomføre tiltaket.*

Det opplyses at det foreligger avtaler med berørte grunneiere som dokumenterer bruksrett til grunn og leie av fallrettigheter som er nødvendig for å gjennomføre prosjektet."

Einungstølsåna kraftverk, hoveddata

TILSIG		Hovedalternativ	Alternativ 1	Alternativ 2
Nedbørfelt	km ²	11,6	11,6	11,6
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³			
Spesifikk avrenning	l/s/km ²			
Middelvannføring	m ³ /s	0,904	0,904	0,904
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0,045	0,045	0,045
5-persentil sommer (1/5-30/9)	l/s	220	220	220
5-persentil vinter (1/10-30/4)	l/s	39	39	39

KRAFTVERK

Inntak	moh.	883	883	883
Avløp	moh.	650	715	715
Lengde på berørt elvestrekning	m/km			
Brutto fallhøyde	m	233	168	168
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,528	0,381	0,381
Slukeevne, maks	m ³ /s	1,85	1,85	1,85
Slukeevne, min	m ³ /s	0,09	0,09	0,09
Tilløpsrør, diameter	mm	650	900	900
Tunnel, tverrsnitt	m ²		1	1
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	920	360/160	115/460
Installert effekt, maks	MW	3,6		
Brukstid	timer	3050		

MAGASIN

Magasinvolum	mill. m ³	0,02	0,02	0,02
HRV	moh.			
LRV	moh.			

PRODUKSJON

Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	2,2	1,9	1,9
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	8,8	6,0	6,0
Produksjon, årlig middel	GWh	11	7,9	7,9

ØKONOMI

Utbyggingskostnad	mill.kr	29,4	26,7	32,1
Utbyggingspris	kr/kWh	2,67	3,38	4,07

Einungstølsåna kraftverk, Elektriske anlegg

GENERATOR

Ytelse	MVA	4,0
Spennning	kV	6,6

TRANSFORMATOR

Ytelse	MVA	4
Omsetning	kV/kV	6,6/22

NETTILKNYTNING (kraftlinjer/kabler)

Lengde	km	30
Nominell spenning	kV	22
Luftlinje el. jordkabel		

Høring og distriktsbehandling

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden slik den først var omsøkt:

Odda kommune har i kommunestyremøte den 10.07.2009 vedtatt følgende:

"Odda kommunestyre tilrår avslag på foreliggende søknad om utbygging av Einungstølsåna."

Fra saksutredningen refererer vi videre:

[...]

"Rådmannens kommentarer

I vedtatte kommuneplan er det disse føringene for utnyttelse av vannkraftressursene:

"Kommunen bør være restriktiv i forhold til det verna Opo-vassdraget, i randsonene til nasjonalparkene og rundt hyttefelt."

I OK — sak 042/08 ble kommunedelplan for energi og vassdrag vedtatt. Som del av vedtaket er Einungstølsåna i gul sone. Gul sone betyr: Område med middels konfliktnivå. Disse områdene har typisk noen sterke interesser som det må tas hensyn til. Utbygging av kraftverk i disse delområdene må ta hensyn til de allmenne interessene og planlegges med avbøtende tiltak.

I "Føringer for utbygging av småkraft i Fylkesdelplan for energi for Hordaland" leser vi: A 1 — Hordaland skal satse på utnytting av miljøvennlige og fornybare energikilder uten stor konsekvenser for verdifulle natur-, friluft- og kulturlandskap og større sammenhengende inngrepsfrie naturområder. A 2 — Nye anlegg for produksjon og overføring av energi må ikke lokaliseres i områder som er verna etter naturvernlova, kulturminneloven, i nasjonalpark eller i verna vassdrag. "

Rådmannen viser til forholdet til kommunale planer hvor friluftsliv er et viktig satsningsområde. Området for den aktuelle kraftutbyggingen samt tiliggende områder er friluftsområder ikke bare av lokal og regional verdi som det står i utredningen fra søker. Einungstølsåna ligger ved vår viktigste innfallsport til Hardangervidda og området har klart nasjonal verdi som friluftsområde.

Med en minstevannføring på 50 l/s vil dette bli godt synlig fra vegen inn Valldalen og fra hytteeierne i området. Hvorvidt en slik minstevannføring vil være tilstrekkelig for å ivareta dyre — og planteliv i området gir ikke konsekvensutredningen noe godt svar på. Einungstølsåna utgjør en flott foss som er godt synlig fra vegen sommerstid.

Inngrepene med rørgate og tilhørende veg samt kraftstasjon nedenfor Valldalsvegen vil være betydelige sår i dette varierte terrenget i flere år framover.

I Valldalen er det planlagt utbygging av Holdøla, Strandåna, Grøno, Middalen, Trossovdalen og Kvesso i tillegg til Einungstølsåna. Alle disse vassdragene ligger i gul sone hvor det heter at evt. utbygging av kraftverk i disse delområdene må ta hensyn til de allmenne interessene og planlegges med avbøtende tiltak.

Alle ovennevnte vassdrag har fosser som er godt synlige og flotte innslag i landskapet i Valldalen. Som avbøtende tiltak ved evt. utbygging vil rådmannen innstille på at alle nevnte fosser skal være som de er. Det betyr at avbøtende tiltak vil være plassering av kraftstasjonene klart ovenfor fossene.

I geografiske områder med mange aktuelle utbyggingsaker som for eksempel Røldal/Valldalen må det stilles krav om en samlet vurdering av utbyggingene innenfor området og stilles krav om utvida undersøkelser for konsekvensvurdering i forhold til biologisk mangfold.

Overføring av krafta fra disse evt. kraftutbyggingene er sagt å skje via jordkabel, noe rådmannen vil innstille på som et krav.

"Det har gjennom hele vannkraftens historie vært tverrpolitisk enighet om at kommuner som avstår sine naturressurser til storsamfunnet, skal gis vederlag for dette i form av skatter m.v. Disse vederlag må være like varige som de naturinngrepene som følger av kraftutbygginger av en viss størrelse".

Rådmannens kommentar: Det bør gå fram av hver søknad om tillatelse til kraftutbygging hva kommunen har av inntekter fra utbyggingene.

Rådmannen viser for øvrig til pkt. 4.16 i den vedtatte kommunedelplan for energi og vassdrag:

4.16 Aktuelle lokale retningslinjer i tråd med kommuneplanen og retningslinjene i fylkesdelplan for energi:

- *Kommunen bør være restriktiv i forhold til det verna Opovassdraget, i randsonene til nasjonalparkene og rundt hyttefelt*
- *Utbygging ved "lån" av vann fra vassdrag som er lite tilgjengelig og synlig for almenheten kan tillates utbygd*
- *Kommunen vil normalt fraråde utbygging i verna vassdrag*
- *Utbygginger som vesentlig påvirker fosser som er dominerende og godt synlige i landskapet bør ikke utbygges*
- *Utbygging vil normalt frarådes i områder som er av vesentlig betydning i turistsammenheng*
- *Utbygginger som svekker levevilkårene for rødlistearter vil normalt frarådes*
- *Det skal stilles strenge krav til minstevannføring i alle utbygginger*
- *Ved evt. tillatelse til utbygging av elver som ligger nært opp til by-/bygdemiljø og som er viktig for friluftsliv/reiseliv skal det stilles spesielt strenge krav til minstevannføring, skånsomhet ved inngrep i naturen og utforming*

***Konklusjon:** Naturinngrepene som følge av omsøkte utbygging av Einungstølsåna er så betydelige at rådmannen ikke kan anbefale at det gis konsesjon for utbygging."*

Fylkesmannen i Hordaland uttaler følgende i brev av 06.02.2008:

[...]

"Fylkesmannens vurdering av prosjektet

Bygging av kraftverket i Einungstølsåna vil gi reduksjon i inngrepsfrie naturområder med til sammen 5,0 km². 2 av disse km² er reduksjon av villmarkspreget natur. Inngrepsfrie naturområder må regnes å ha stor verdi for opplevelse og identitet og en hver reduksjon av slike areal er negativt og uønsket.

Einungstølsåna utgjør et markert landskapselement i Valldalen og elven er godt synlig fra de fleste hyttene og flere av turstiene i området. Valldalen er mye brukt som innfallsport til Hardangervidda nasjonalpark og en reduksjon av vannføringen i elven ned til 10 % vil forringe opplevelsesverdien av området betydelig. Planlagt skogsvei opp til den nye demningen vil også være et fremmedelement i naturen som vanskelig lar seg skjule.

Fylkesmannen er kjent med at det pr i dag er flere utbyggingssøknader til behandling i Røldal-området. Hordaland fylkeskommune i samarbeid med Fylkesmannen, NVE region vest og to kommuner har startet arbeidet med å utarbeide en fylkesdelsplan for småkraft. På bakgrunn av det store presset for etablering av småkraft i Røldal er det fylkesmannens oppfatning at det er nødvendig å se disse utbyggingsprosjektene i sammenheng slik at belastningen på naturmiljøet kan sees under ett. Fylkesmannen vil derfor anbefale å legge denne saken på vent, inntil nevnte planarbeidet er kommet lengre.

Konklusjon

På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor vil fylkesmannen frarå at det på nåværende tidspunkt gis tillatelse til bygging av Einungstølsåna kraftverk. Fylkesmannen kan når arbeidet med nevnte fylkesdelsplan er kommet lenger ev vurdere saken på nytt.

Hordaland fylkeskommune uttaler følgende i brev av 28.01.2008:

"Vi viser til brev dagsett 29.10.07 der Hordaland fylkeskommune er bedt om å gje fråsegn til Hardanger Kraft AS sin søknad om konsesjon for bygging av Einungstølsåna kraftverk i Odda.

Høringsfrist var sett til 15. januar 2008, men ut frå møteplan i politiske utval er fråsegna frå fylkeskommunen noko forseinka, slik NVE alt er varsla om i epost.

Fylkesutvalet handsama i møte 24.1.08 sak 4/08, og gjorde følgjande vedtak om fråsegn:

- 1. Konsesjonssøklar har i tilstrekkeleg grad ivareteke omsynet til naturvern og kulturminnevern i samband med sin søknad om å byggje eit småkraftverk i Einungstølsåna i Røldal i Odda. Prosjektet framstår viktig for verdiskaping i Røldal/Odda. Utfr dette vil fylkesutvalet oppmoda om at søknaden vert fremja utan å venta på at fylkesdelplan for små vasskraftverk er ferdig utforma, og rår til at saken vert innvilga.*
- 2. Undersøkingsplikta etter Kulturminnelova må oppfyllest før NVE ferdighandsamar saka. Fylkesutvalet vil vidare be om at det vert vurdert om prosjektet let seg gjennomføre utan etablering av veg, alternativt at vegen vert fjerna etter ein eventuell utbygging.*

[...]

4. Vurdering

Hordaland fylkeskommune har gjennom fylkesdelplan for energi 2001-2012 vedteke mål og retningslinjer for etablering av ny energiproduksjon i fylket. Desse retningslinjene har til no vore lagt til grunn for handsaming av konsesjonssøknadar for vasskraftutbygging. I planen har ein i basis ei positiv haldning til ny energiproduksjon i fylket, under føresetnad av at det vert teke omsyn til andre areal- og miljøinteresser. Planen vart utforma i ei tid då det i hovudsak var store vasskraftprosjekt som var aktuelle. Den er ikkje finmaska nok til å handtere dei utfordringane som følgjer av den store interessa for bygging av småkraftverk, der krav til utgreiingsunderlag i samband med konsesjonssøknad er lågare.

Olje- og energidepartementet har utforma retningslinjer utarbeiding av regional planar for småkraftverk, og oppmoda fylkeskommunane om å starte slik planlegging. Fylkesutvalet har i møte 12.10 i sak 238/07 vedteke oppstart av fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland. Etter ei høyring av framlegg til planprogram for fylkesdelplanen vil ein ta fatt på planarbeidet på nyåret 2008. I sak om fylkesdelplan for små vasskraftverk har ein lista opp aktuelle utgreiingstema og mogelege geografiske underområde for planarbeidet. Tilhøve mellom planarbeidet og konsesjonshandsaming av prosjekt er omtalt i fylkesdelplansaka på følgjande vis.

"NVE har opna til at fylkeskommunar og kommunar kan be om at konsesjonssøknader vert sett på vent til det ligg føre godkjent plan om ein vurderar at ein bit-for-bit utbygging kan medføre uheldige samverknader. Ein foresetnad for avgjerd om utsetting er at det er gjort ei konkret vurdering av områda og planarbeid er starta opp. Mangel av plan er ikkje tilstrekkeleg for å sette konsesjonssøknader på vent. Når planarbeidet er godt i gang i Hordaland vil ein kome attende til om det er aktuelt å be om utsett handsaming for nye konsesjonssøknader i utvalte underområde for planen. "

I denne saka har ein eit val mellom å handsame konsesjonssøknadene no på basis av fylkespolitiske retningslinjene frå gjeldande energiplan, alternativt be om utsetting til etter at arbeidet med fylkesdelplan for små vasskraftverk er utarbeidd.

Aktuelle retningslinjer frå fylkesdelplan for energi

A1	Hordaland skal satsa på utnytting av miljøvenlege og fornybare energikjelder, utan store konsekvensar for verdifulle natur-, friluftsliv- og kulturlandskap og større samanhengande inngrepsfrie naturområde.
A2	Nye anlegg for produksjon og overføring av energi må ikkje lokalisast i område som er verna etter naturvernlova; kulturminnelova, i nasjonalpark eller i verna vassdrag. Ein bør vere varsam med plassering av nye anlegg tett opp til verna område.
A3	Nye anlegg for produksjon og overføring av energi bør lokalisast slik at dei ikkje kjem i vesentleg konflikt med viktige natur- og kulturlandskap, kulturmiljø, større inngrepsfrie område, strandsona og viktige område for friluftsliv. Det vert her vist til eigne fylkesdelplanar for kulturminne, friluftsliv og kystsona.
A4	Samlokalisering med tekniske inngrep og etablert arealbruk er ønskeleg for å samleinnegrep, og det er ønskeleg at etablering av nye energianlegg skjer nær eksisterande infrastruktur.
A5	Undersøkingsplikta etter kulturminnelova bør oppfyllest i samband med konsekvensutgreiing, og før iverksetting av tiltak i marka.
A6	I samband med konsekvensutgreiing bør: • større inngrep visualiserast. • kartunderlag synleggjere område som er omfatta av vern, omraide med nasjonal og regional verdi og tiltaket sine konsekvensar for" inngrepsfrie område."
A12	Alternativ bruk av tunnelmassar skal vurderast framfor etablering av tippar i terrenget.

Retningsline A1 syner at det ikkje er noko prinsipielt standpunkt mot ny vasskraftutbygging i Hordaland, men at tiltaka må ta omsyn til miljø og arealkonfliktar. Utbygginga er ikkje lagt i

verna område, og har avstand på om lag 4 km til Hardangervidda nasjonalpark og er slik ikkje i direkte konflikt med retningsline A2.

Tiltaket vil redusere omfanget av inngrepsfri natur og er i konflikt med retningsline A3. Særleg problematisk er at tiltaket fører til reduksjon i omfanget av kategorien "villmark". Større urørte naturområde er viktig for bevaring av biologisk mangfald, og nye tekniske inngrep som veganlegg vil kunne redusere kva område ein kan finne ulike dyr og plantar i - særleg for artar som t.d. villrein. Også menneske som ferdast i fjellet vil oppleve at aktuelt utbyggingsområde heng naturleg saman med det større inngrepsfrie naturområdet som har sin kjerne i nasjonalparken.

Kring den planlagde kraftstasjonen er det i dag ein rekke tekniske inngrep med veg, hytter og Valldalsdammen. Det er skissert at fleire kraftverksprosjekt i området kan føre til trong for opprusting av kraftnettet for å føre kraft ut av området. På dette punktet støttar tiltaket retningsline A4 om samling av tekniske inngrep.

Når det gjeld kulturminne har vi ikkje arkivopplysingar om automatisk freda kulturminne som er i direkte konflikt med tiltaket, men området har ikkje vore synfart i samband med denne saka. På bakgrunn av kjente kulturminne i tilgrensande området vurderer vi området å ha potensial for automatisk freda kulturminne. Det vert stilt krav om undersøkingsplikt etter § 9 undersøkingar etter Kulturminnelova.

Tiltaket er ikkje av eit omfang som gjer at det er naudsynt med eiga konsekvensutgreiing, men i søknaden ligg det føre noko illustrasjonsmateriale i høve til kva verknader tiltaket vil gje, slik ein ber om i retningsline A6.

Det ligg ikkje inne planar om etablering av tunnel og retningsline A12 vert slik mindre aktuell.

Dei negative sidene ved bygging av Einungstølsåna kraftverk er særleg knytta til bortfall av inngrepsfri natur og ytterlegare regulering av ein elvestrekning i Røldalsområdet, som etterkvart får veldig få urørte elvar att. I tillegg vil hytteeigarar og andre som nyttar fjellområda kring Valldalen få ein landskapsoppleving mindre når vassføringa i elva vert vesentleg redusert. Området har i tillegg potensial for automatisk freda kulturminne, og her er det naudsynt med kulturminneregistreringar før NVE slutthandsamar saka.

Røldal er eit område der det alt er gjort mange inngrep i samband med kraftutbygging, og det er stor interesse for ytterlegare utbygging. Dei seinaste åra har fylkeskommunen hatt til handsaming søknad for Ekkjerstølen kraftverk med overføring av Lammabekken (konsesjon gjeven), melding frå Småkraft AS om tre kraftverk inst i Valldalsvatnet (Grønø. Middalen og Trossovdalen) samt søknad om bygging av Tufteelva og Mjølåna kraftverk (fylkesutvalet rådd til at konsesjon vert gjeven). Det ligg og føre ein søknad om utbygging i Grøndalselva som truleg vil kome til handsaming i februar møta. I samband med sak om utbygging av Tufteelva og Mjølåna kraftverk fekk fylkeskommunen tilsendt informasjon frå lokalkjende om at fleire prosjekt i Røldal er under planlegging. Ved handsaming av sak 102/07 i Kultur og ressursutvalet 20.11.07 var det etterspurt og lagt fram informasjon om dette, og kart frå Oddbjørn Lynghammar frå Røldal er til orientering lagt ved saka.

Røldal er eit område med stort utbyggingspress for småkraft, samstundes som området er sårbart som nærområde til Hardangervidda og nasjonalparken. I tillegg vert det satsa på hyttebygging og reiseliv, der urørt natur er viktig trekkplaster. Røldal er skissert som eit aktuelt underområde i fylkesdelplan for små vasskraftverk, og fylkeskommunen har høve til å be om utsett konsesjonshandsaming i samband med fylkesdelplanarbeidet som nemnt tidlegare

i saka. Eg vil rå fylkesutvalet til å nytte dette høve til å sjå dei ulike prosjekta i samanheng for å vurdere kva område det er viktig å ta vare på urørt natur av omsyn til andre verdiar, og kva område der småkraftutbygging kan gjennomførast utan større konflikt med andre viktige verdiar.

Om ein ynskjer å gje fråsegn til Einungstølsåna kraftverk på noverande tidspunkt er det viktig å peike på at kulturminnegransking etter § 9 i kulturminnelova må gjennomførast for NVE tek endeleg stilling til saka. Vidare bør det vurderast om prosjekte lett seg gjennomføre utan etablering av veg, alternativt at vegen vert fjerna etter ein eventuelt utbygging."

Statens vegvesen uttaler følgenede i brev av 14.11.2007:

"Tiltaket føreset tilkomst via kommunal veg frå kryss med EV 134. Statens vegvesen har ikkje merknader til konsesjonssøknaden"

Naturvernforbundet Hordaland uttaler følgende i brev av 15.01.2007:

"Naturvernforbundet i Hordaland (NVH) viser til mottatt søknad om konsesjon til bygging av Einungstølsåna kraftstasjon, installasjon av generator, installasjon av kopplingsanlegg for nettilknytning og 22kV forbindelse til eksisterende kraftlinje.

NVH mener det ikke bør bygges vannkraftverk i Einungstølsåna, og at søknaden i det minste bør settes på vent inntil fylkesdelplanen for småkraft er skissert.

Vi vil gjøre oppmerksom på noe vi tror er en liten trykkfeil i biologisk mangfold-rapporten. I kapittelet om vurdering av kvaliteter nevnes fire lokaliteter, der to vurderes å ha stor verdi, og to vurderes å ha middels verdi. I sammenstillingen er dette blitt til liten til middels verdi i figuren. I den totale "utregningen" av verdi og omfang i henhold til Statens veivesens veileder ser det likevel ut til å ha blitt riktig vurdering av konsekvens.

Landskap

Einungstølsåna befinner seg i innfallsporten til Valldalen. Her dominerer den landskapet i lia, både over og under tregrensa. Uten elva vil landskapet fortone seg som relativt monotont. Figur 1 nedenfor understreker dette. En nedtapping av Nedre Tvillingtjørn vil i enda større grad forringe naturopplevelsen for fotturister, da dette ikke lar seg skjule.

Inntaket vil ligge ca. 4 km fra grensen til Hardangervidda Nasjonalpark og ca. 4 km fra Opovassdraget som er vernet i Verneplan I for vassdrag.

Den perioden det er mest trafikk i området, må sies å være juni, juli og august. I forhold til middelvannføring for disse månedene, samt omsøkt minstevannsføring (50l/s), vil det være henholdsvis 36,2, 7,5 og 4,3 % restvannføring. Det sier seg selv at elva vil miste svært mye av sin verdi som blikkfang, spesielt i juli og august.

Vei vil bli anlagt langs rørtraseen, og enkelte steder i slynger. Ut fra det nederste bildet på side 12 i konsesjonssøknaden vil veien overta for elven som dominerende landskapselement. I punkt 2.6.1 er det oppgitt at veien kan tilbakeføres til opprinnelig bruk, dette håper NVH blir gjennomført ved en eventuell utbygging.

Friluftsliv

Valldalen er en av de viktigste innfallsportene til den vestlige delen av Hardangervidda nasjonalpark. Foruten fotturisttrafikken inn til turistforeningens hytter på Litlos, Hellevass og

Middalen, er området mye brukt til dagsturer til fots og langs veien med bil. Både turister og lokale besøker området.

Røldal idrettslag arrangerer hvert år den såkalte Røldalstrimmen, hvor en bok blir lagt ut på sju ulike geografiske steder i området. I disse bøkene skriver man navnet sitt, og er med på trekning av premier senere på høsten. Dette er en populær aktivitet som trekker til seg stadig flere deltakere, både bygdefolk og tilreisende. Flere ganger har Storavatnet og Kløvsnuten vært med i dette, og mange bruker da Hyttejuvet som utgangspunkt.

Biologisk mangfold

Den biologiske fagrapporten beskriver området rundt Einungstølsåna som uvanlig frodig til å ligge såpass høyt over havet. Selve vannstrengen har kvaliteter ved seg som er verdifulle for artsmangfoldet.

Undersøkelsen av lokalitet nummer 1 konkluderer med at lokaliteten er lokalt viktig – C, og at denne lokaliteten bør få være mest mulig i fred for alle former for inngrep. Ved drastisk reduksjon av vannføring er det grunn til å tro at lokalitetens kvaliteter blir forringet ved en eventuell utbygging.

Lokalitet nummer 2 er kategorisert som svært viktig – A. Her finner vi også den rødlistede lavlandsformen av kvitkurle. En av grunnene for å havne på rødlista er at arten er lite utbredt, har drastiske bestandsreduksjoner og stiller store krav til habitatet. Lokaliteten må derfor ha egenskaper som gjør at orkidéen trives her. Influensområdet må defineres vidt for denne arten, og inngrep må unngås med unntak av noe skogrydding.

Den miljøfaglige rapporten nevner (side 19) at det ved Nedste Tvillingtjørn ikke var noen spesielt krevende plantearter men at denne lokaliteten bør få være i fred for alle former for inngrep. Det bør da eventuelt utarbeides en alternativ trasé ved lokalitet nummer 3, spesielt siden arealet allerede er lite og vegetasjonstypen er sjelden i området (lokalt viktig – C).

Fossekalen forventes å få dårligere vilkår etter en eventuell utbygging. Når en samtidig vet at det foreligger store planer for små kraftverk videre innover i Valldalen, samt nedover til Røldal, må dette tas hensyn til. Eldre utbygginger i området må også nevnes. Hvis alle prosjektene blir realisert, kan en risikere at fossefallbestanden i området blir ytterligere redusert. Er to "hekkedasser" tilstrekkelig for å opprettholde en populasjon? Og hvor skal de ta maten fra dersom vannføringen blir så betydelig redusert på utbyggingsstrekningen?

Villrein som holder til i Hardangerviddas villreinområde har også sitt leveområde innenfor tiltaksområdet, noe som bør veie tungt i vurderingen, da slik fauna er mobil og ikke automatisk lar seg verne innenfor verneområder, og da fjellområdene i Norge er villreinens eneste naturlige gjenværende leveområder i Europa. Norge har her et spesielt ansvar og kan ikke forsvare en småkraftutbygging av mot reduksjon av villreinens habitat.

Inngrepet vil være i et område som inngår i alpin sone. Her er det fjellvegetasjon som har lavere resiliens enn andre vegetasjonstyper, noe som ikke nevnes i miljørapporten, og som bør legges vekt på.

INON - inngrepsfrie naturområder i Norge

Det planlagte inngrepet vil redusere områder i alle soner definert som INON (>1, >3 og >5 km fra tyngre tekniske inngrep) med henholdsvis 1 km², 2 km² og 2 km². En reduksjon i denne størrelsesorden er sjeldent stor. Ikke mange andre små kraftverk forbraker så mye

villmarkspreget natur, og dette må vektlegges i avgjørelsen. Forøvrig merker NVH seg at mengde reduksjon avviker i konsekvenssøknaden og den miljøfaglige rapporten. Dette er uheldig, og skaper forvirring.

Dersom man inkluderer planene for resten av Valldalen vil man forskyve avstanden fra tyngre tekniske installasjoner (som definert av Direktoratet for naturforvaltning) tilsvarende lengde som rørgatene, i et belte rundt hele Valldalsvatnet. Dette er forhold som ikke under noen omstendighet kan ignoreres. Se kartet i figur 2.

Rørgate og reguleringer

Inntaket er oppgitt å være på kote 883. Nedste Tvillingtjørn er oppgitt å ha et vannspeil liggende på kote 885 (Norgesglasset, Statens kartverk). Ut fra opplysningene på side 11 i konsesjonssøknaden er terskelen oppgitt å være ca 2 meter høy. Vannstanden i Nedste Tvillingtjørn forutsettes å variere med én meter ettersom tilløpet varierer. Er én meters vannstandsvariasjon naturlig for dette vannet? I motsatt fall vil vannet fungere som et magasin, og således være i konflikt med den normale oppfatningen av et småkraftverk uten reguleringer og store naturinngrep. Det blir framhevet at ingen ordinære reguleringsmagasin skal etableres, men et vann med menneskeskapte vannstandsvariasjoner må utvilsomt kunne kalles regulert.

Rørdiameter oppgitt av utbygger å være 900 mm, noe som avviker fra rørdiameter oppgitt i miljørapporten (800 mm).

Rørgaten vil bli delvis lagt ned i bakken, og resten vil bli overfylt. Dette vil føre til at rørgaten blir synlig i terrenget, som en forhøyning (s. 13). I søknaden nevnes det at tilbakeføring av masser og eventuell tilsåing og -plantning vil kunne lege landskapssår (s. 24) og at rørgaten etter hvert vil revegeteres (s. 27) mens dette ikke nevnes i miljørapporten, der det derimot (for øvrig også nevnt i søknad) er anbefalt at det ikke bør sås til med fremmede frø. Ifølge NVE Rapport 16 2007 kan det ta flere tiår før vegetasjon langs rørtraseer har oppnådd tilstanden den opprinnelig hadde. Dette inngrepet er i tillegg i sårbar fjellvegetasjon der rørtraseen går gjennom kalkkrevende lokalt viktig vegetasjon.

[...]

Vent på fylkesvise planer

Fylkesvise planer for småkraftverk er rett rundt hjørnet, med høringfrist for planprogram i dag, 15. januar. Røldal er definert som et underområde.

Området oppstrøms Einungsstølsåna har ingen tekniske inngrep fra før. Et inngrep i Einungsstølsåna med elektrisk tilkopleing vil gjøre det lettere å tillate utbygging i området senere fordi det reduserer verdien i området. Inntil fylkesvise planer for småkraftverk foreligger bør dette området spares slik at underområdet Røldal i fylkesdelsplanene beholder sine verdier i forbindelse med vurderingen av kjerneområder for småkraftverk. Dette spesielt fordi det er så mange andre planlagte prosjekter i området (se figur 2). En tillatelse her kan avgjøre områdets skjebne. Man kan spare mye på å vente på resultater av arbeidet med fylkesdelplaner - både samfunnsøkonomisk ved at strømmoppkopleing ikke bygges ut der det er få prosjekter, og naturvernmessig.

Ved småkraftprosjekter, som ved andre naturinngrep, må de ulike prosjektene og tilhørende inngrep sees i sammenheng for å kunne se de totale effektene utbyggingen har på miljøet. Det

er sant at småkraft kan være en klimavennlig måte å produsere kraft på, men inngrepet er ikke miljøvennlig - uansett hvordan man ser på det.

Konklusjon

Omådet i Røldal har store verdier, spesielt med tanke på landskap og friluftsliv, villrein og områder med inngrepsfri natur. Kraftverket i Eiungstølsåna og tilhørende generator, koplingsanlegg for nett-tilknytning og 22kV forbindelse til eksisterende nett bør ikke tillates, og dersom det vurderes gjennomført bør det settes på vent sammen med de andre prosjektene i samme område inntil arbeidet med de fylkesvise planene er kommet lenger."

Bergen Turlag uttaler følgende i brev av 14.01.2008:

"Bergen Turlag er Vestlandets største friluftslivorganisasjon med over 21.000 medlemmer. Vi har 6 lokallag tilsluttet og driver 23 fjellhytter. Vi er tilsluttet DNT og arbeider blant annet for å ta vare på friluftslivmulighetene. Vi viser til søknad om konsesjon for utbygging av Einungstølsåna kraftverk i Odda kommune.

Fylkesplan for småkraftverk

Hordaland fylkeskommune har vedtatt oppstart av fylkesdelplan for små vannkraftverk. Sør fjorden er skissert som et aktuelt underområde i planen. Vi mener derfor at NVE må utsette videre behandling av konsesjonen til fylkesplanen er utformet. Det vil derfor være svært uheldig om disse kraftverkene får konsesjon uten at de er sett i sammenheng med andre vassdrag. Røldal er skissert som et aktuelt underområde i fylkesdelplanen for små vannkraftverk. Den omsøkte konsesjonssøknaden bør ikke behandles nå, men må sees i sammenheng med Hordaland fylkeskommune sin fylkesplan for småkraftverk.

Etter det vi erfarer foreligger det nå melding, søknader eller planer om å bygge ut hele 8 elver i Valldalen. Ellers i Røldal er vi kjent med i alle 5 søknader og utbyggingsplaner. Dette området skriker derfor etter utbyggingsplanene sees samlet på og ikke behandles hver for seg. Det er derfor stort behov for en overordnet plan som ser prosjektene i sammenheng. Det er viktig å se på sumvirkninger for vassdragsnaturen i området.

Brudd med gjeldende fylkesplan for energi

Utbyggingen er i strid med retningslinjene A2 og A3 i Hordaland fylkeskommune sin fylkesplan for energi:

- A2: Nye anlegg for produksjon og overføring av energi må ikke lokaliserast i område som er verna etter naturvernlova, kulturminnelova, i nasjonalpark eller i verna vassdrag. Ein bør vere varsam med plassering av nye anlegg tett opp til verna område
- A3: Nye anlegg for produksjon og overføring av energi bør lokaliserast slik at dei ikkje kjem i vesentleg konflikt med viktige natur- og kulturlandskap, kulturmiljø, større inngrepsfrie område, strandsona og viktige område for friluftsliv. Det vert her vist til eigne fylkesdelplanar for kulturminne, friluftsliv og kystsona.

I strid med kommende fylkesplan for villrein?

Det er nettopp starta opp et arbeid med fylkesdelplan for villrein på Hardangervidda som også Hordaland deltar i. Områda ved Røldal er aktuelle i dette planarbeidet. Villreinen som holder til i Hardangervidda villreinområde har leveområde innenfor tiltaksområdet. Vi finner det derfor meget sannsynlig at utbyggingsplanen vil komme i konflikt med fylkesdelplanen om villrein. Hensynet til villrein blir normalt høyt prioritert i arealforvaltningen og man er ytterst restriktiv med å tillate nye tekniske inngrep innenfor villreinområdene. Norge har et internasjonalt særansvar for villrein.

Inngrepsfri natur

Områdene omkring Røldal er i randsonen av et svært stort sammenhengende inngrepsfritt naturområde som strekk seg fra Eidfjord, Ullensvang og Odda og videre austover inn i Telemark og Buskerud med nasjonalparken på Hardangervidda som indre kjerne. Dette er et av de største inngrepsfrie områdene i Norge. Inngrepsfrie naturområde er viktig for biologisk mangfold, friluftsinnteresser og omsyn til nasjonal arv og identitet. Etter Direktoratet for naturforvaltning sin definisjon blir område som ligg nærmere enn 1 km i luftline fra tyngre inngrep regna som inngrepsnære. Område 1-3 km fra tyngre inngrep blir omtalt som inngrepsfri sone 2, område 3-5 km fra tyngre inngrep blir omtalt som inngrepsfri sone 1, mens område med over 5 km til tyngre inngrep blir regna som villmark. Veger, kraftverk, røyrgater, damanlegg, vandragsreguleringer og kraftlinjer over 33 kV er døme på tyngre inngrep.

Utbygging av Einungstølsåna vil i følge søknaden redusere villmarkspreget natur med 1,23 km², inngrepsfri sone 1 med 1 km² og inngrepsfri sone 2 med villmarkspreget sone med 2 km². Det oppgitte tallene virker rundet av nedover og er bare oppgitt med hele kvadratkilometer. Totalt INON-tap blir på ca 5 km²

Inngrepsfri natur i Norge er under så stort press at Bergen Turlag mener at dette alene er god nok grunn til å avslå utbyggingssøknaden. Vi har ikke mer inngrepsfri natur å miste.

Denne utbyggingen ligger relativt nær Hardangervidda nasjonalpark, omtrent 4 km. Det varig verna Opovassdraget er det også tilsvarende avstand til.

Friluftsliv/landskap

Valldalen har stor betydning som innfallsport til Hardangervidda nasjonalpark. Valldalen er den mest brukte innfallsporten til Hardangervidda i Odda kommune. Valldalen brukes som inngang til Hardangervidda både av lokale, nordmenn og utenlandske turister. Valldalen var tidligere blant landets aller vakreste fjelldaler, men har fremdeles noen kvaliteter igjen. Disse er imidlertid nå sterkt truet av rekke kraftutbyggingsplaner i Valldalen.

Einungstølsåna er godt synlig fra veien og er en del av opplevelsen av Valldalen som et viktig startpunkt for turer på Hardangervidda. Elva har markerte fall og stryk som ligger godt eksponert i dalen. Einungstølsåna med stryk og fossefall er godt synlig fra de vanlige ferdselsårene i Valldalen. Særlig er vassdraget godt synlig når man ser utover dalen (vestover). Vannføringen blir sterkt redusert og restvannføringen vil være på under 10 % av naturlig vannføring store deler av sommersesongen. Valldalen er særlig brukt av friluftsfolk og turister i perioden juni til september. Anleggsveien som er planlagt vil bli dominerende i denne delen av landskapet. Inngrepene er i alpin sone og vil derfor revegeteres langsommere og være mer synlig enn tilsvarende inngrep i mer lavereliggende områder. Det kan ta flere

tiår før vegetasjonen i anleggsområdene vegetasjonsmessig glir i ett med den opprinnelige vegetasjonen.

Hensynet til friluftsliv og opplevelsesverdier er viktig for befolkningen. Derfor er det et politisk mål å stoppe tapet av det biologiske mangfoldet innen 2010. Dette inkluderer økosystemer og landskapstyper som vår vassdragsnatur er en viktig del av. Norge har en unik vassdragsnatur som det er viktig å ta vare på. To tredeler av våre vannkraftressurser er allerede utnyttet, og sju av de ti høyeste fossene er bygd ut. Vi har også et internasjonalt ansvar. OECD anbefaler Norge "å sikre at de fleste gjenværende ville elvene forblir urørt".

Fjorder og fjell, kystlandskap og vassdragsnatur kjennetegner landet og gjør Norge til et attraktivt reisemål og godt ferieland. Norge kommer høyt opp på reiselivsjournalistenes rangeringer, og Geiranger og Nærøyfjorden er blant de aller mest attraktive reisemål i verden. Som turistland er Norge fortsatt nokså ukjent, så potensialet er stort. Uregulerte vassdrag kombinert med kulturlandskap, laksefiske og lokal mat er eksempler på reiselivsprodukter som er attraktive for både nordmenn og utenlandske turister.

Konklusjon

Utbyggingen er lagt til et sårbart område i høgfjellet, og er negativt for både på natur og friluftsopplevelse og for inngrepsfrie naturområder (INON). Kraftverket og tilhørende inngrep vil endre landskapsoppleveling og er sannsynligvis i konflikt med villreininteressene. Det er planlagt et stort antall kraftutbygginger i samme område (Valldalen/Røldal) og sumvirkningen av inngrep i vassdragsnaturen i området kan bli svært stor. Det er stort behov for å se utbyggingsforslagene i sammenheng for eksempel i den kommende fylkesdelplanen for små kraftverk."

Odda og Ullensvang Turlag uttaler følgende i brev av 12.12.2007:

"Odda og Ullensvang Turlag er det nest største lokallaget av DNT/Bergen Turlag. Turlaget har som formål å stimulere til økt friluftsliv for både folk i distriktet og tilreisende.

Gjennom Bergen Turlag er vi blitt gjort kjent med denne søknaden om kraftutbygging i Røldal. Vi er og kjent med at det foreligger, eller snart vil foreligge, mange tilsvarende søknader i Odda kommune. Den totale oversikten over dette, har vi ikke.

Odda kommune er en av Norges største kraftkommuner, og bidrar på denne måten til beste for landets kraftforsyning. Prisen er selvsagt at dette har ført til oppdemninger av utallige vann, og tørrlegging av mange elver og fosser.

Nå er det de mindre elvene som står for tur. Interessen for dette er stor blant lokale grunneiere. Det er lett å forstå, med tanke på det betydelige inntekspotensialet som ligger i dette. Det er likevel viktig at noen tar et overordnet ansvar for at dette skjer på en akseptabel måte. Slik det har vært til nå, har dette blitt en "bit for bit" utbygging.

Vi kjenner til at Hordaland fylkeskommune har vedtatt oppstart av fylkesvis plan for småkraftverk like over nyttår. Det vil derfor være svært uheldig om disse kraftverkene får konsesjon uten at de er sett i sammenheng med andre vassdrag. Røldal er skissert som et aktuelt underområde i fylkesdelplanen for små vannkraftverk. Den omsøkte konsesjonssøknaden bør ikke behandles nå, men må sees i sammenheng med Hordaland fylkeskommune sin fylkesplan for småkraftverk.

Oddbjørn Juvet uttaler følgende i e-post av 09.01.2008:

"Jeg er eier av grds. 15 brn.1, i Røldal, og og grds. 13 brn 4, som ligger inne ved Bråstøl, noe syd for den planlagde utbyggingen. Til disse eiendommene er det beiterett i " Heia", som grenser inn til Einungstølsåna. Dette må taes hensyn til ved videre arbeid med utbyggingsplanene.

Dersom det er ønskelig kan jeg sende kart over mine eiendomer."

Olav Rabbe uttaler følgende i brev av 28.07.2007:

"Viser til Dykkar annonse i Hardanger Folkeblad fredag 2. november 2007. Elva heiter Einungselva i eldre dokumentasjon og vi vil med dette gjera merksam på at eigedomstilhøva er under rettsavklaring ved Indre Hordaland Jordskifterett sak nr 3 / 2004 – 1230.

Rettsavklaring for Kjømberget fjellgard der del 9 i saka gjeld eigedomen Ullstøl og fallrettane i Einungselva.

Vi bed hermed om at søknaden blir avvist eller lagt på vent inntil eigartilhøva for elva er avklart."

Kjell-Morten Ronæs uttaler følgende i e-post av 06.08.2008:

"Vedrørende søknad som jeg finner utlagt på Internett, ref registringsnr. under, vil jeg komme med korrigering på konsesjonssøknad fra Hardanger Kraft AS. Jeg har allerede vært i kontakt med Hordaland Fylkeskommune som i sitt tilsva adresserer NVE som rette vedkommende til min korrigering.

Jeg gjentar min korrigering her og håper dette vil bli adressert til rette saksbehandler innen NVE.

Korreksjon:

Som hytteeiger (g/br.nr 22/40) inn til Einungstølsåna reagerer jeg på påstanden i konsesjonssøknaden om at elva ikke blir brukt til drikkevann. Dette er feil. 5 hytter tar/henter vann fra elva eller har vann som kommer av tilsig fra elva. Om Einungstølsåna blir tørrlagt om vinteren og bunnfryser, vil mest sansynlig samtlige av nevnte 5 hytter miste sin mulighet for å få vann i nærområdet. Det har opp gjennom årene vært en forståelse med grunneiger at vann kan hytteeigerene ta vann fra Einungstølsåna, i mitt skjøte ved innløsning av hyttetomten har jeg tinglyst rett til å hente vann i denne elva. Dette må tas hensyn til ved evt. tildeling av konsesjon og utbyggingsplaner. Dvs. vann må sikres til hyttene under utbygging- og drift av kraftstasjon, sommer som vinter.

Jeg har generelt ingen innvendinger mot kraftstasjonen eller utbyggingen, så lenge vann til hyttene blir tatt hensyn til og sikret."

Søkers kommentar til høringsuttalelsene

Søker har i brev/e-post av 16.09.2009 kommentert de innkomne høringsuttalelsene slik:

"Viser til brev av 29.10.2007 fra Dere vedrørende høring på konsesjonssøknad for Einungstølsåna kraftverk. Hardanger Kraft har mottatt kopi av alle høringsuttalelser som er kommet til søknaden, og under følger en kort oppsummering av disse samt kommentar til uttalelsene.

OFFENTLIGE INSTANSER

Odda kommune:

Kommunestyret tilrår avslag avslag på konsesjonssøknad for Einungstølsåna kraftverk med 16 mot 9 stemmer.

Kommunen viser til at elva er plassert i gul sone i kommunedelplanen som betyr område med middels konfliktnivå hvor det må tas hensyn til almenne interesser og planlegges med avbøtende tiltak. Videre henvises til fylkesdelplanen for småkraft hvor nye anlegg for produksjon og overføring ikke må lokaliseres i områder som er vernet etter kulturminneloven, naturvernloven, i nasjonalparker eller i verna vassdrag.

Rådmannen viser ellers i sin innstilling til kommunale planer hvor friluftsliv er viktig satsingsområde, og at elva ligger ved den viktigste innfallsporten til Hardangervidda og har nasjonal verdi som friluftsområde.

Inngrepene med rørgate og tilhørende veg samt kraftstasjon nedenfor Valldalsdammen vil være betydelig sår i dette varierte terrenget i flere år fremover. Til slutt viser rådmannen til de mange kraftanleggene som er planlagt lenger inne i Valldalen som ligger i gul sone hvor han vil innstille på at alle disse fosser bør være som de er.

Ellers henviser rådmannen til manglende oversikt over hvilke inntekter kommunen vil ha av utbyggingen.

Kommentar:

Hardanger Kraft tar til etterretning at elva er plassert i gul sone og at avbøtende tiltak er viktig. Samtidig er det viktig å peke på at elva ligger rett fremfor et større damanlegg og hvor terrenget er betydelig endret som følge av steintipper og tidligere anleggsområder med til dels store landskapsmessige inngrep.

Ved de inngrepene som er nødvendig for gjennomføring av tiltaket, vil terrenget blir tilbakeført kort tid etter de er gjennomført. Det er betydelig vegetasjon med gode vekstforhold slik at det vil ta relativt kort tid før inngrepene ikke vil vise. Det kan også nevnes at røret skal plasseres under bakkenivå, og vil således bli skjult.

Når det gjelder henvisning til fylkesdelplanen, så ligger ikke utbyggingen i område som er vernet etter gjeldende lovverk og fylkeskommunen har anbefalt søknaden innvilget.

Fylkesmannen i Hordaland:

Uttalelsen tar først for seg dette med inngrepsfrie naturområder (INON) og at til sammen 5,0 km² vil bli påvirket.

Videre nevnes dette med at området er mye brukt som innfallsport til Hardangervidda og at en reduksjon av vannføringen i elva vil forringe opplevelsverdien av området betydelig.

Til slutt nevner fylkesmannen at det er mange planlagte småkraftprosjekter i Røldalsområdet, og at Fylkesmannen i samarbeid med NVE, Hordaland fylkeskommune og to kommuner har startet arbeidet med å utarbeide en fylkesdelsplan for småkraft.

Fylkesmannen konkluderer med bakgrunn i dette at søknaden bør legges på vent inntil nevnte plan er kommet lenger, og at det derfor ikke gis konsesjon i denne omgang.

Kommentar: Hardanger Kraft tar uttalelsen fra Fylkesmannen til etterretning. Videre ønsker vi å presisere at det ikke 5,0 km² INON-områder som forsvinner, men at 2+2+1 km² endrer nivå innenfor de ulike INON spesifikasjonene.

Når det gjelder igangsatt fylkesdelsplan for småkraft, synes Hardanger kraft det er urimelig at en skal vente nye år på at denne planen skal komme lenger. Konsesjonssøknad for Einungstølsåna kraftverk ble sendt på høring i oktober 2007, med en høringsfrist i januar 2008. Pga Odda kommunes arbeid med sin kommunedelsplan for energi og vassdrag, fikk kommunen utsatt sin frist og leverte ikke høringsuttalelse før i juni 2009. Dette er ca 1,5 år behandlingstid. En ny utsettelse nå pga. en ny fylkesplan, gjør det enda vanskeligere for for eksempel netteier i området som skal planlegge oppgradering av linjer og trafokapasitet.

Det kan til slutt nevnes at i kommunedelsplanen havnet elva i gul sone, som videre åpner muligheten for tiltak.

Hordaland Fylkeskommune:

Oppfordrer at en ikke venter på fylkesdelsplan for små vannkraftverk, og at søknaden blir innvilget. Videre at undersøkingsplikta etter kulturminnelova blir oppfylt.

Kommentar: Hardanger Kraft er enig i konklusjonen fra Fylkeskommunen, og setter pris på at den anbefaler konsesjon. Når det gjelder kulturminner mener søker at en har undersøkt området for kulturminner, men ikke funnet noen. Dersom det skulle komme til syne kulturminner etter evt. start av tiltak, blir tiltaket straks stoppet.

Odda Energi:

Sier at det ikke er ledig trafokapasitet i området for å få krafta fra Einungstølen ut på sentralnettet. De arbeider med en felles løsning for alle planlagte småkraftverk i området.

Kommentar: Hardanger Kraft er klar over at det mangler trafokapasitet i Røldal. Det er derfor svært viktig å få en avklaring på de ulike småkraftsøknadene i området, slik at netteier får svar på hvor mye som skal bygges ut.

Statens Vegvesen:

Har ingen merknader til søknaden.

ORGANISASJONER OG FORENINGER

Naturvernforbundet Hordaland (NVH):

Uttalelsen kan summeres opp i følgende punkter:

- NVH skriver at Einungstølsåna befinner seg i innfallsporten til Valldalen, og inntaket vil ligge ca 4 km fra grensen til Hardangervidda nasjonalpark og ca 4 km fra Opovassdraget. Videre at det vil bli anlagt vei langs rørtrasèen, og enkelte steder i slynger. Veien vil bli tydelig i terrenget, men de håper at veien tilbakeføres ved en eventuell utbygging.
- Vedrørende biologisk mangfold trekker NVH frem 4 lokaliteter som er beskrevet i rapport fra Miljøfaglig Utredning, samt at Fossekall og Villrein vil få dårligere vilkår etter en eventuell utbygging.
- Dette med reduserte INON-områder taes også opp, og de bemerker at det er noe forskjell på størrelsen av området i villmark som berøres beskrevet i selve konsesjonssøknaden sammenlignet med rapport om biologisk mangfold.
- Når det gjelder inntaket i Nedste Tvillingtjørn stiller NVH spørsmål om vannet vil variere naturlig 1 m slik som søknad beskriver, og konkluderer videre at det kan defineres som et magasin slik som utformingen av terskel etc er gjort. Det bemerkes videre at rørgata delvis vil bli lagt ned i bakken, og resten blir overfylt. Dette resulterer i følge NVH i at rørgata blir som en forhøyning i terrenget og derfor svært synlig. De mener også at en revegetering vil ta lang tid (flere tiår i følge NVE), og at det ikke bør sås til med fremmede frø. Inngrepet er i tillegg i sårbar fjellvegetasjon.
- Til slutt sier NVH at tiltaket ikke bør tillates, og at det i alle fall bør settes på vent til de fylkesvise planene er kommet lenger.

Kommentar:

- Det er korrekt at Einungstølsåna befinner seg i innfallsporten til Valldalen. Like oppforbi ligger den store Valldalsdammen, som viser at området er berørt fra før. Ellers synes søker det er positivt at tiltaksområdet ligger såpass langt utenfor nasjonalparken som 4 km, og at det ikke er en del av det verna vassdraget Opo. Når det gjelder veien som skal etableres langs rørgata, blir terrenget her ført tilbake til det opprinnelige så langt som råd er.
- Når det gjelder lokalitet 1 og 2 kommer en ikke i konflikt med disse to områdene. Oppe ved Nedre Tvillingtjørn er det vanskeligere å ikke komme i kontakt med lokalitet nr 3. Trasèen for rørgata er lagt noe lenger sør-vest enn det som vises i rapport for biologisk mangfold, slik at en vil komme mindre i kontakt enn det som rapporten beskriver. Vedrørende Fossekallens vilkår, er det som rapport fra Miljøfaglig Utredning foreslår lagt opp til minstevannføring. Dette for at insektslarvene i elva skal overleve, og som igjen skal være mat for Fossekallen. Når det gjelder villreinen, er det ikke registrert noen faste trekk i nærheten av tiltaksområdet. Selve inntaket og øverste del av rørgata kommer noe innenfor grensa (kote 800) som Direktoratet for Naturforvaltning har satt opp som leveområde, men det er et meget begrenset område som det svært sjelden har vært registrert reinsdyr i.

- *Hardanger Kraft ønsker å bemerke at arealet på 1,5 km² som Miljøfaglig Utredning operer med nok er det riktige. Det vil si 0,5 km² mindre enn beskrevet i søknaden.*
- *Søker ønsker å bemerke at det ikke skal etableres et magasin i inntaksområde og således vil vannet bli helt som idag. Nedre Tvillingtjørn vil variere innenfor de naturlige vannstandsvariasjonene som oppstår i dag avhengig av tilløpsvariasjonene. Når det gjelder nedgraving av rørgata, er det tenkt at hele røret skal under dagens bakkenivå. Det vil si at en ikke får en slik forhøyning som NVH antyder.*

Bergen Turlag / Odda og Ullensvang Turlag:

Følgende nevnes i uttalelsene:

- *Fylkesplan for småkraftverk*
- *Fylkesplan for Villrein*
- *Inngrepsfri natur*
- *Friluftsliv/landskap*

Kommentar: Hardanger Kraft tar uttalelsen til etterretning, og viser videre til kommentarer fra andre uttalelser som tar for seg de samme emnene.

GRUNNEIERE / ANDRE

Olav S Rabbe:

Vil gjøre oppmerksom på at det pågår en rettsavklaring for Kjømberget fjellgard ved Indre Hordaland Jordskifterett. Han ber derfor om at søknaden blir avvist eller lagt på vent.

Kommentar: Indre Hordaland Jordskifterett har allerede avsagt dom i saken, og Olav Rabbe fikk ikke medhold. Viser her til brev av 16.02.2008 fra Jordskifteretten.

Oddbjørn Juvet:

Uttaler at han er eier av gnr/bnr 15/1 og har beiterett i "heia" som grenser til Einungstølsåna. Dette må taes hensyn til

Kommentar: "Heia" ligger ifølge grunneier ovenfor inntaksområdet i søknaden. Tiltaket kommer derfor ikke i konflikt med beiteretten i "heia". Når det gjelder dette med retten til å føre dyra forbi tiltaksområdet og opp til "heia", vil dette bli som tidligere.

Kjell-Morten Ronæs:

Er hytteeiger i området (g/br nr 22/40) og har tinglyst rett til å ta drikkevann fra elva. Reagerer derfor på påstanden i søknaden om at elva ikke blir brukt til drikkevann. Videre at han generelt ikke har innvendinger mot tiltaket eller utbyggingen, såfremt vann til hyttene blir tatt hensyn til.

Kommentar: Så lenge eiere av hytter i området har tinglyst rett til å ta drikkevann fra elva, vil dette bli tatt hensyn til i prosjektet.

Tilleggsopplysninger og kommentarer til disse

Etter NVEs befaring har Hardanger Kraft AS vurdert to nye alternative planløsninger for prosjektet. Dette for å redusere de negative konsekvensene ved en ev. utbygging. I hovedtrekk vil disse alternativene bevare fossen som landskapselement i nedre del av tiltaket. I alternative utbygginger er kraftstasjon planlagt ovenfor foss. I tillegg har søker foreslått to muligheter med boring i øvre del av influensområdet, noe som vil redusere synlige inngrep ved etablering av vannvei fra planlagt kraftstasjon til planlagt inntak. Disse alternativene har vært sendt på en ny begrenset høringsrunde.

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til de to nye alternative planløsningene:

Odda kommune har i kommunestyremøte den 07.04.2010 vedtatt følgende:

1. *Odda kommunestyre tilrår bygging av Einungstølsåna kraftverk etter alternativ 1 i brev fra Norconsult datert 11. januar 2010.*
2. *Utbygger pålegges skjøtseltiltak som er å fjerne bjørkeskogen som er i ferd med å gro opp inn til, og kanskje etter hvert på lokaliteten 2, i en sone på minst 20 m omkring tørrbergene, slik at en unngår skygge og mye løvfall her.*
3. *Utbygger utplasserer spesialkasser for fossekallen langs vassdraget.*
4. *Overføring av kraft fra Einungstølsåna kraftverk må skje via jordkabel*

Saken gjelder:

Høringsuttalelse til Hardanger Kraft AS — Endring i søknad om tillatelse til å bygge Einungstølsåna kraftverk i Odda kommune, Hordaland

I Ok-sak 055/09, behandlet i Odda kommunestyre 17.06.2009 ble vedtaket:

Odda kommunestyre tilrår avslag på foreliggende søknad om utbygging av Einungstølsåna.

Etter første høringsrunde og NVE's befaring har NVE mottatt ny søknad ombygging av Einungstølsåna kraftverk.

For å redusere de negative konsekvensene ved en evt. utbygging, har søker vurdert to nye alternativ. I hovedtrekk vil disse alternativene bevare fossen som landskapselement i nedre del av tiltaket. I de alternative utbyggingene er kraftstasjonen planlagt ovenfor fossen. I tillegg har søker foreslått to muligheter som vil redusere synlige inngrep ved etablering av vannveg fra planlagt kraftstasjon til planlagt inntak.

Alternativ 1:

Fra inntaket i Nedste Tvillingtjørn (ca + 883) og ned til ca. kote 850 utføres vannveg som borhull, resten av vannvei er planlagt som nedgravd rør. Det blir anleggsveg langs nedgravd rør. Borhullet skal utføres ved bruk av ny teknologi, langhulls boring, og røret skal føres inn i borhullet. Kraftstasjonen skal flyttes til kote + 715. Det må bygges en vegavgreining på ca. 415 m fra eksisterende veg i Valldalen til kraftstasjonen. Kabel i grøfta legges langs vegen.

Produksjon: 7,9 GWh/år. Kostnad: 26,7 mill. Utbyggingspris kr. 3,38 /kWh.

Alternativ 2:

Vannveg utføres som borhull (langhulls boring) med foret rør fra inntaket (+883) til ca. kote 750. Herfra blir vannvegen nedgravd rør med anleggsveg. Resten som i alternativ 1. Det betyr

at anleggsvegen langs vannvegen fra inntaket til kraftstasjonen blir betydelig kortere enn for alternativ 1. Produksjon: 7,9 GWh. Kostnad: 32,1 mill Utbyggingspris: kr. 4,07/kWh.

Det er forutsatt sluppet minstevannføring forbi inntaket på 50 l/s om sommeren for begge alternativene.

Rådmannens vurderinger:

I OK — sak 042/08 ble kommunedelplan for energi og vassdrag vedtatt. Som del av vedtaket er Einungstølsåna i gul sone. Gul sone betyr : Område med middels konfliktnivå. Disse områdene har typisk noen sterke interesser som det må tas hensyn til. Utbygging av kraftverk i disse delområdene må ta hensyn til de allmenne interessene og planlegges med avbøtende tiltak. Dette gjelder for alle utbygginger som er aktuelle i Valldalen: Holdøla, Strandåna, Grøno, Middalen , Trossovdalen og Kvesso i tillegg til Einungstølsåna.

I pkt. 4.16 i den vedtatte kommunedelplan for energi og vassdrag heter det:

- Kommunen bør være restriktiv i forhold til det verna Opovassdraget, i randsonene til nasjonalparkene og rundt hyttefelt
- Utbygging ved "lån" av vann fra vassdrag som er lite tilgjengelig og synlig for almenheten kan tillates utbygd
- Kommunen vil normalt fraråde utbygging i verna vassdrag
- Utbygginger som vesentlig påvirker fosser som er dominerende og godt synlige i landskapet bør ikke bygges
- Utbygging vil normalt frarådes i områder som er av vesentlig betydning i turistsammenheng
- Utbygginger som svekker levevilkårene for "rødlistearter" vil normalt frarådes
- Det skal stilles strenge krav til minstevannføring i alle utbygginger
- Ved evt. tillatelse til utbygging av elver som ligger nært opp til by-/bygdemiljø og som er viktig for friluftsliv/reiseliv skal det stilles spesielt strenge krav til minstevannføring, skånsomhet ved inngrep i naturen og utforming

I "Føringer for utbygging av småkraft i Fylkesdelplan for energi for Hordaland" leser vi: A 1 — Hordaland skal satse på utnytting av miljøvennlige og fornybare energikilder uten stor konsekvenser for verdifulle natur-, friluftsliv- og kulturlandskap og større sammenhengende inngrepsfrie naturområder. A 2 — Nye anlegg for produksjon og overføring av energi må ikke lokaliseres i områder som er verna etter naturvernlova, kulturminneloven, i nasjonalpark eller i verna vassdrag. "

Konsekvenser for naturmiljøet

I følge naturutredningen for Einungstølsåna med tilliggende naturområde, vil bygging av Einungstølsåna kraftverk gi middels til lite negative konsekvenser for naturmiljøet. Miljøet i elva vil få noen reduserte naturverdier og det er helst for fossefall at de negative virkningene vil bli målbare.

Rådmannen viser til forholdet til kommunale planer hvor friluftsliv er et viktig satsningsområde. Området for den aktuelle kraftutbyggingen samt tilliggende områder er

friluftsområder ikke bare av lokal og regional verdi som det står i utredningen fra søker. Einungstølsåna ligger ved vår viktigste innfallsport til Hardangervidda og området har klart nasjonal verdi som friluftsområde.

Med en minste vannføring på 50 l/s vil dette bli godt synlig fra vegen inn Valldalen og fra hytteeieme i området. Hvorvidt en slik minste vannføring vil være tilstrekkelig for å ivareta dyre — og planteliv i området gir ikke konsekvensutredningen noe godt svar på. Einungstølsåna utgjør en flott foss som er godt synlig fra vegen sommerstid. I de alternative forslagene til utbygging vil fossen ned mot Valldalsvegen bli bevart.

Inngrepene med rørgate og tilhørende veg samt kraftstasjon vil være betydelige sår i dette varierte terrenget i flere år framover. Med det mest skånsomme alternativet, alternativ 2, vil naturinngrepene være betydelig mindre enn i opprinnelig utbyggingsalternativ.

Begge alternative utbygginger av Einungstølsåna har i større eller mindre grad fulgt opp tankegangen om avbøtende tiltak. Kraftstasjonen er foreslått flytta og fossen bevart.

I utredningen av naturtyper i utbyggingsområdet er lokalitet 2 (se vedlegg nr. 3), mellom inntaket ved Nedste Tvillingtjønn og kraftstasjonen (kote 715), vurdert som svært viktig — A. Forslag til skjøtsel og naturhensyn i dette området: Bjørkeskogen som er i ferd med å gro opp inntil, og kanskje etter hvert på lokaliteten bør fjernes i en sone på minste 20m omkring tørrbergene slik at en unngår skygge og mye løvfall her. Lokaliteten bør få være mest mulig i fred for alle former for inngrep ellers. Husdyr området vil være et positivt skjøtselstiltak.

For å få minst mulig inngrep i naturen i området vil rådmannen innstille på at krafta overføres via jordkabel.

"Det har gjennom hele vannkraftens historie vært tverrpolitisk enighet om at kommuner som avstår sine naturressurser til storsamfunnet, skal gis vederlag for dette i form av skatter m.v. Disse vederlag må være like varige som de naturinngrepene som følger av kraftutbygginger av en viss størrelse". Rådmannens kommentar: Det bør gå fram av hver søknad om tillatelse til kraftutbygging hva kommunen har av inntekter fra utbyggingene.

Konklusjon: *Hardanger Kraft AS har med sine to alternative planløsninger for bygging av Einungstølsåna Kraftverk langt på veg fulgt regelen for avbøtende tiltak for vassdrag i gul sone i kommunedelplan for energi og vassdrag. Alternativ 2 innebærer minst mulig inngrep i naturen i og med lengst borhull og kortest veg i terrenget.*

Rådmannen i Odda legger på dette grunnlag fram positiv innstilling for utbygging i Einungstølsåna etter det mest skånsomme alternativet, alternativ 2.

Fylkesmannen i Hordaland uttaler følgende i brev av 23.03.2010:

"Frarår utbygging av Einungstølsåna kraftverk i Røldal i Odda kommune

Vi viser til brev av 25. februar 2010 der Fylkesmannen blir bedt om å gi uttalelse til søknad fra Hardanger Kraft AS.

Kort om endringen i søknaden

Utbygger presenterer to nye alternativer som i hovedsak vil bevare fossen i nedre del av Einungstølsåna. Kraftstasjonen plasseres på kote 715 oppstrøms fossen. Inntaksdammen på kote 883 blir som tidligere, mens vannveien blir delvis som borehull og rør som blir nedgravd frem til kraftstasjonen. En 415 meter lang vei fra eksisterende vei i Valldalen og opp til

kraftstasjonen må bygges. Veien må bygges i slynger. Nettilknyttingen blir ved hjelp av kabel som legges i grøft langs med veien som bygges frem til kraftstasjonen.

Installert effekt i kraftstasjonen blir redusert fra 3,6 MW til 2,6 MW og midlere årlig produksjon blir 7,9 GWh.

Fylkesmannens vurdering av de nye alternativene

De nye alternativene vil gi samme reduksjon i inngrepsfrie naturområder (INON) som tidligere alternativ.

De nye alternativene vil for en stor grad bevare den nederste fossen i Einungstølsåna og dette er etter Fylkesmannen sin vurdering positivt.

Fylkesdelplan for små kraftverk i Hordaland ble vedtatt i Hordaland Fylkesting 9. desember 2009, men Fylkesmannen har i brev av 1. mars 2010 til miljøverndepartementet anmodet departementet om gjøre endringer i planen med hensyn til de nasjonale interessene inngrepsfrie naturområder og biologisk mangfold. Til orientering følger vårt brev av 1. mars 2010 — Oppmodning om endring av Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland.

Da omsøkte utbyggingen vil medføre et stort tap (5 km²) av inngrepsfrie naturområdet, er det etter Fylkesmannens vurdering av vesentlig betydning å få miljøverndepartementets syn på hvordan regionale myndigheter skal ivareta nasjonal politikk. Det er viktig at avgjørelsen i saken utstår inntil miljøverndepartementet har tatt stilling til den oppmodning som Fylkesmannen i Hordaland har kommet med når det gjelder Fylkesdelplanen for småkraftverk.

Vi viser ellers til vårt brev av 1. mars 2009.

Konklusjon

På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor vil Fylkesmannen frarå at det på det nåværende tidspunkt gis tillatelse til bygging av Einungstølsåna kraftverk. Fylkesmannen vil når avgjørelsen i miljøverndepartementet foreligger kunne vurdere saken på nytt."

Hordaland fylkeskommune uttaler følgende i brev av 06.04.2010:

Fylkesutvalet handsama opprinneleg søknad i møte 24.01.08 i sak 4/08 der det vart vedteke følgjande fråsegn:

- 1. Konesjonssøkjjar har i tilstrekkeleg grad ivareteke omsynet til naturvern og kulturminnevern i samband med sin søknad om å byggje eit småkraftverk i Einungstølsåna i Røldal i Odda. Prosjektet framstår viktig for verdiskaping i Røldal/Odda. Ut frå dette vil i fylkesutvalet oppmoda om at søknaden vert fremja utan å venta på at fylkesdelplan for små vasskraftverk er ferdig utforma, og rår til at søknaden vert innvilga.*
- 2. Undersøkingssplikta etter Kulturminnelova må oppfyllest før NVE ferdighandsamar saka. Fylkesutvalet vil vidare be om at det vert vurdert om prosjektet let seg gjennomføre utan etablering av veg, alternativt at vegen vert fjerna etter ein eventuell utbygging.*

Etter høyringsrunde og synfaring ligg det føre to nye alternativ til utbygging som grunnlag for endingssøknaden. Alternativa inneber at fossen i nedre del vert bevart, samt løysingar som reduserar dei synlege inngrepa ved etablering av vassvegen.

Opprinneleg løysing innebar ei utbygging frå inntak kote 833 ned til kraftstasjon ved kote 650, og med nedgrave/sprengd grøft for røyr på heile strekinga og 800 m veg langs røytraseen. Utbygginga skulle gje 11 GWh til ein kostnad på 29,4 mill kr og slik utbyggingspris på 2,67 kr/kWh. Minstevassføring var sett til 501/s i sumarhalvåret.

For alternativ 1 og 2 som no ligg føre er plassering av kraftstasjonen flytta over fossen til kote 715, noko som reduserar produksjonen til 7,9 GWh. Det vert 415m ny veg fram til kraftstasjonen frå eksisterande veg. For alternativ 1 vert det borehol frå inntak og ned til kote 850, og deretter nedgrave røyr fram til kraftstasjon. For alternativ 2 vert det nytta borehol ned til kote 750, deretter som alternativ 1. For alternativ 1 er det indikert anleggsveg langs røyrgata heilt fram til inntaket, medan det for alternativ 2 berre er markert veg langs del der røyrgata er nedgrave. Utbygging er kostnadsrekna til kr 26,7 mill kr for alternativ 1 og 32,1 mill kr for alternativ 2. Dette gjev utbyggingskostnad på kr 3,38 kr/kWh for alternativ 1 og 4,07 kr/kWh for alternativ 2..

Fylkesutvalet rådde til at det vart gjeve løyve til utbygging etter opprinneleg søknad med aksept for dei konsekvensane dette hadde for interessene i området. Samstundes bad ein om at utbyggingsløysingar utan veg eller fjerning av veg etter utbygging vart vurdert. Dei to nye alternativa gjev mindre inngrep i landskap og elva enn det alternativet som fylkesutvalet tok stilling til, og Hordaland fylkeskommune har slik ikkje merknader i høve dei inngrepa som følgjer av dei nye alternativa. Alternativ 2 inneber mindre vegføring og følgjer slik opp fylkesutvalet si oppmoding om utbygging utan veg/mindre veg. Dette alternativet er likevel så kostbart (over 4 kr/kWh) at ein ikkje finn det rett å krevje denne løysinga framfor alternativ 1.

Når det gjeld kulturminne vart det i fråsegna frå 2008 kravd at undersøkingsplikta etter Kulturminnelova vart oppfylt før NVE ferdighandsamar saka. Undersøkingsplikta etter § 9 i Kulturminneloven ikkje er oppfylt. Hordaland fylkeskommune vil synfare område for å vurdere om det er naudsynt med ei arkeologisk registrering. Dersom dette er aktuelt vert eit kostnadsoverslag sendt til tiltakshavar slik at feltarbeidet kan gjennomførast i feltsesongen 2010.

I fylkesutvalsvedtaket frå 2008 vart det lagt vekt på at saka skulle kunne slutthandsamast utan å vente på ferdigstilling av småkraftplan for fylket. Til informasjon vil ein nemne at fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland vart vedteke av fylkestinget i desember 2009, der Røldal er eit av delområda som er nærare omtalt. (s.71-72) Røldal delområde har stort potensial for småkraft. I området er det særleg viktig å ta omsyn til villreinen sine leveområde. Store delar av området er i sårbart høg fjell som også krev spesiell varsemd. Ein må vere merksam på at omfang i villmark i verna område kan bli redusert som følge av utbygging i randsona til Hardangervidda nasjonalpark. Vassdragsnaturen i delar av området er sterkt påverka av store vasskraftutbyggingar og det vert viktig å ta dette med ved vurdering av sumverknad for området.

Som del av fylkesdelplanen er det utarbeidd verdikart/kjeldekart for ein rekkje tema, samt eit sett med retningslinjer. Til orientering legg vi ved planen. Plan og kartdata kan ein og sjå på nettsidene www.hordaland.no/energi. I høve verdikarta ser det ut til at utbygginga er innafør område med sårbart høg fjell av middels verdi, i randsona til eit større villreinsområde (biologisk mangfald), samt innafør regionalt friluftslivsområde av noko verdi. Dei nye alternativa er å oppfatte som forbetringar i høve til inngrep i sårbart høg fjell, område for friluftsliv og for landskapsopplevinga. Ein har slik ikkje noko nytt å merka i høve til den no vedtekne fylkesdelplanen.”

Oddbjørn Juvet uttaler følgende i e-post av 28.04.2010:

"Viser til tidligere kommentar til samme sak.

Jeg er eier av gnr/bnr 15/1 og 13/4 i Røldal, og har beiterett i "heia", på vestsida av elva, i det aktuelle område. Som jeg påpekte tidligere er beiterett å sammenligne med eiendomsrett." Erfaring jeg har fra tidligere utskiftninger er at en med beiterett blir tildelt en egen parsell.

Dette er ting man må ta hensyn til ved en utbygging."

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søker

Tiltaket er omsøkt av Hardanger kraft AS. Hardanger kraft eies av Tyssefaldene og Odda energi med eier 50 % hver. Selskapet er stiftet for å utvikle, bygge og drive småkraftverk i kommunen i samarbeid med grunneierne.

Om søknaden

Det søkes om tillatelse etter vannressursloven § 8 om å bygge kraftverk i Einungstølsåna i Odda kommune, Hordaland. Forventet midlere produksjon for kraftverket er 11 GWh/år. Etter NVEs sluttbefaring har Hardanger kraft AS foreslått to nye alternativ der forventet midlere produksjon er beregnet til 7,9 GWh for begge alternativene. I opprinnelig søknad er vannveien planlagt å gå i nedgravd rør. I de to nye alternativene er vannveien planlagt å gå via borehull i den mest sårbare delen av terrenget, samt at det ikke blir etablert vei opp til det planlagte inntaket. Forskjellen på vannveien i de to alternativene er lengden på borehullet fra inntaket og rørgaten. Borehullet i alt. 1. er planlagt til 160 meter og nedgravd rørgate blir 360 meter lang. For alt. 2 vil borehullet bli 460 meter langt og nedgravd rørgate 115 meter. For begge alternativene er kraftstasjonen flyttet ovenfor foss i nedre del av Einungstølsåna.

Videre er det søkt om tillatelse etter energiloven til bygging og drift av Einungstølsåna kraftverk med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer.

Beskrivelse av området

Einungstølsåna har et nedbørfelt på 11,6 km². Elva renner ut i Valldalselva ved et støls/hytte felt som ligger like nedenfor Valdalsdammen. Valdalsdammen er et dominerende landskapselement i området. Einungstølsåna er relativt bratt med utpregede fosse- og strykpartier. Den danner ikke typiske kløfter eller gjel og er derfor godt synlig i et stort landskapsrom, særlig fra vei og utsiktspunkt ved Valdalsdammen. Øvre deler av den berørte elvestrekningen går i sårbart høyfjellterreng. Fra skoggrensen og ned til kraftstasjonen er lia preget av tett fjellbjørkeskog med noen mindre åpne myrpartier. Områdene rundt elva er generelt preget av gjengroing. Einungstølsåna er den første godt synlige elva som renner ned i Valldalen på vei inn mot Hardangervidda nasjonalpark.

Eksisterende inngrep i vassdraget

Foruten en stølsvei i nedre deler av området finnes det ingen eksisterende inngrep ved Einungstølsåna. Elva renner ut i Valldalselva som ble regulert på midten av 60-tallet ved etablering av Valldalsmagasinet som har en betydelig regulering med en ca. 90 meter høy reguleringsdam. Det er også bygd en god del hytter i stølsområdet og opp mot Valdalsdammen.

Teknisk plan

Reguleringer og overføringer

Kraftverket planlegges uten overføringer. Nedste Tvillingtjørn er planlagt regulert med én meter. Dette vil gi et magasinivolum på 20 000 m³.

Inntak

Det planlegges en 2 meter høy terskel i Nedste Tvillingtjørn på kote 883 med en lengde på ca. 25- 30 meter. Terskel forutsettes bygd i betong med fritt overløp og tapperør i bunnen for tapping av minstevannføring.

Rørgate

Fra inntaket er det i konsesjonssøknaden planlagt å lede vannet inn i tilløpsrør som legges i gravd eller nedsprenget grøft ned til kraftstasjonen. Etter NVEs befaring i området har Hardanger Kraft presentert to alternative løsninger på framføring av vannvei. I alt 1. vil vannveien gå i borehull fra kote 883 til kote 850 en strekning på 160 meter. Fra kote 850 vil vannveien gå i nedgravde rør fram til kote 715 en strekning på 360 meter. For alt. 2 vil vannveien gå i borehull fra kote 883 til kote 750, en strekning på 460 meter. Fra kote 750 vil vannveien gå i nedgravde rør fram til kraftstasjon på kote 715, en strekning på 115 meter.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen er i konsesjonssøknaden planlagt på ca. kote 650 ca. 30-40 meter nedenfor stølsvei. Den vil få en grunnflate på 75 m². Det er ikke tatt stilling til om transformatoren skal etableres inne i stasjonen eller utenfor. Bygget er planlagt tilpasset omkringliggende terreng. I alt 1 og 2 er kraftstasjonen planlagt på kote 715.

Elektriske anlegg

Det er planlagt å installere et 6-strålet, vertikal Peltonagregat med effektytelse på 3,6 MW ved netto fallhøyde på 225 og slukeevnet på 1,85 m³/s. Generatoren får en ytelse på 4,0 MVA. Det installeres en transformator med utgående spenning på 22 kV. Kraftverket er tenkt tilkoblet eksisterende 22 kV nett med en 30 meter lang kabel. For alternativ 1 og 2 er installert effekt planlagt til 2,6 MW og fallhøyden vil bli 168 meter. Kabel er planlagt lagt i grøft langs vei opp til kraftstasjon.

Veier

Det må bygges en adkomstvei til kraftstasjonen på ca. 100 meter. Til inntaket er det behov for å bygge en enkel vei som er planlagt å følge rørtraseen. Veien vil i følge søknaden bli ca. 800 meter og vil gå i slynger opp mot inntaket. I alt 1 og 2 er det ikke behov for vei opp til inntaket. Det er planlagt permanent vei opp til kraftstasjonen og midlertidig anleggsvei opp til tunnelpåhugg.

Massetak og deponi

I følge søknaden blir det ikke nevneverdige behov for massetak. Ev. overskuddsmasser er planlagt plassert lokalt og tilpasset terrenget. I alt 1 og 2 er det planlagt å lagre overskuddsmasser ved kraftstasjonen.

Hydrologiske virkninger

Kraftverket vil utnytte et nedbørfelt på 11,6 km² ved inntaket. Middelvannføringen er beregnet til ca. 0,9 m³/s og alminnelig lavvannføring er beregnet til ca. 45 l/s. Kraftstasjonen er planlagt med en maksimal slukeevne på 1,85 m³/s noe som tilsvarer i overkant av 200 % av middelvannføringen. Minste slukeevne er oppgitt til 90 l/s. 5 persentil sommer- og vintervannføring er beregnet til henholdsvis 220 l/s og 39 l/s. Det er foreslått slipp av minstevannføring på 50 l/s i sommersesongen. Antall dager med vannføring større enn største slukeevne i et middels år er beregnet til 53, mens antall med vannføring mindre enn minste driftsvannføring er 54.

Produksjon og kostnader

Søker har beregnet gjennomsnittlig kraftproduksjon i Einungstølsåna kraftverk etter planene i konsesjonssøknaden til ca. 11 GWh fordelt på 2,2 GWh vinterproduksjon og 8,8 GWh sommerproduksjon. Byggekostnadene er estimert i søknaden til 29,4 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på 2,67 kr/kWh.

Alternativ 1

Med slipp av minstevannføring på 50 l/s i sommersesongen, vil kraftverket gi en produksjon på ca. 7,9 GWh/år fordelt på 1,9 GWh vinterproduksjon og 6,0 GWh sommerproduksjon. Byggekostnadene er estimert til 26,7 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på 3,38 kr/kWh.

Alternativ 2

Med slipp av minstevannføring på 50 l/s i sommersesongen, vil kraftverket gi en produksjon på ca. 7,9 GWh/år fordelt på 1,9 GWh vinterproduksjon og 6,0 GWh sommerproduksjon. Byggekostnadene er estimert til 32,1 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på 4,07 kr/kWh.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Det vil likevel være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Arealbruk og eiendomsforhold

Det er estimert en arealbruk på 16 000 m² for å bygge Einungstølsåna kraftverk, hvorav ca. 12 000 m² er til rørtrasé, 2 000 m² til inntaksbasseng og 2 000 m² til permanent vei og kraftstasjonsområde. I de nye alternativene vil arealbruken bli vesentlig mindre, men beregninger foreligger ikke.

Søker innehar ikke alle rettigheter for bygging av kraftverk i nedre deler av influensområdet. Søker innehar avtale om disponering av alle grunn- og fallrettigheter på den omsøkte strekningen i alt 1 og 2.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

I lia på nordsiden av Einungstølsåna er det regulert inn begrenset hyttebygging i kommuneplanen, resten av området er registrert som LNF-område i gjeldende kommuneplan. I kommunedelplan for energi og vassdrag er Einungstølsåna plassert i gul sone. Gul sone betyr: Område med middels konfliktnivå og typisk for gule sone er at de har noen sterke interesser som det må tas hensyn til. Utbygging av kraftverk i disse delområdene må ta hensyn til de allmenne interessene og planlegges med avbøtende tiltak.

Samlet plan (SP)

Søknad om tillatelse til bygging av Einungstølsåna kraftverk er i konflikt med et SP-prosjekt i kategori 1. Einungstølsåna er en del av fallet nedstrøms Storavatn som er inntaksmagasin i prosjekt 16643 Valldalen som ble behandlet i Samlet plan i St.meld.nr. 63 (1984-85). Prosjektet ble plassert i gr. 2, kategori I. Valldalen kraftverk er planlagt som et takrenneprosjekt med inntak i Storavatnet og kraftstasjon ved den søndre enden av Valldalsvatnet, dvs. en fallhøyde på ca. 181 meter. I Einungstølsåna vil fallet som utnyttes være på 168 meter etter de siste fremlagte planer. Samla plan prosjektet vil ikke ha magasinkapasitet til overføringene og prosjektet vil hovedsakelig gi sommerkraft. Etter vår vurdering vil ikke en utbygging av Einungstølsåna redusere SP-prosjektet sånn at det ikke ev. kan realiseres senere dersom dette blir aktuelt. Total kraftutnyttelse gjennom SP-prosjektet og kraftverket i Einungstølsåna vil være relativt lik og SP-prosjektet gir som nevnt i liten grad regulert kraft. NVE mener derfor at vi har myndighet til å kunne gi konsesjon uten at dette er i konflikt med bestemmelser i vannressursloven § 22.

Verneplan for vassdrag

Ingen av verneplanene for vassdrag omfatter Einungstølsåna.

Inngrepsfrie områder (INON)

Tiltaket vil berøre inngrepsfrie områder. Det vil gå tapt 1,5 km² med områder med villmarkspreg, dette området vil bli nedklassifisert til INON sone 1. I INON sone 1 og 2 vil henholdsvis 2 og 1 km² få redusert verdi eller forsvinne helt.

Nasjonale laksevassdrag

Einungstølsåna er ikke en del av et nasjonalt laksevassdrag.

Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland

Tiltaksområdet ligger nært eller i utkanten Hardangervidda nasjonalpark et område med stor verdi for friluftsliv. I fylkesdelplanen for Rødalområdet er temaene sårbart høyfjell og villrein vurdert til å ha stor verdi. I fylkesdelplanen blir vassdragsnaturen beskrevet som sterkt påvirket av større utbygginger i deler av Rødal og det er derfor viktig å ta sumvirkninger ved vurdering av nye prosjekter.

Andre verneområder

Tiltaksområdet for Einungstølsåna kraftverk ligger ved en av de mest brukte innfallsportene til Hardangervidda nasjonalpark i dette området.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE var på befaring i området den 15.10.2009 sammen med representanter for søkeren og Odda energi. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

Odda kommune frarådte ei utbygging av Einungstølsåna i første omgang. Bakgrunnen var at kommunen mente at naturinngrepene ved en av de viktigste innfallsportene til Hardangervidda blir såpass betydelige at det vil påvirke friluftslivet i et viktig område med nasjonal verdi. Den foreslåtte minstevannføringen vil ikke være tilstrekkelig for å ivareta dyre- og planteliv i området. Det blir også gjort oppmerksom på en godt synlig foss samt at utbyggingen vil gi betydelige sår i flere år framover.

Etter at de nye alternativene ble sendt på høring anbefaler kommunen konsesjon etter alternativ 1. Kommunen mener at dette alternativet samsvarer mer med at tiltaket ligger i gul sone i kommunedelplanen.

Fylkesmannen i Hordaland frarår ei utbygging. Fylkesmannen mener at Einungstølsåna utgjør et markert landskapselement i Valldalen som er mye brukt som innfallsport til Hardangervidda nasjonalpark og en utbygging vil forringe opplevelsesverdien av området betydelig. I tillegg vil tiltaket redusere INON områder med villmarkspreget natur med 2 km². Fylkesmannen anbefaler å legge saken på vent inntil fylkesdelplan for småkraftverk er kommet noe lengre.

Hordaland fylkeskommune anbefaler en utbygging. De mener at prosjektet er viktig for verdiskaping i Røldal. Fylkesutvalget ber om prosjektet blir vurdert bygget uten etablering av vei. Fylkeskommunen gjør oppmerksom på at undersøkelsesplikten etter kulturminneloven må oppfylles før NVE ferdigbehandler søknaden. Fylkeskommunen uttaler også sin uttalelse at reduksjonen av villmarkspreget natur ses på som særlig problematisk.

Naturvernforbundet i Hordaland frarår ei utbygging fordi området har store verdier spesielt med tanke på landskap, friluftsliv, villrein og inngrepsfri natur. Naturvernforbundet mener at et NVE bør vente på at arbeidet med fylkesvise planer er kommet noe lengre før et vedtak fattes.

Bergen Turlag frarår ei utbygging og påpeker at INON områder i Norge er under stort press og at tap av inngrepsfri natur i seg selv bør være god nok grunn til å avslå søknaden

Odda og Ullensvang Turlag påpeker at NVE bør vente med å gjøre et vedtak til fylkesvise planer for småkraftverk er kommet noe lengre.

Oddbjørn Juvet gjør oppmerksom på eiendommer som har beiterett i området grenser inn til Eingstølsåna.

Olav Rabbe gjør oppmerksom på privatrettslige forhold som ikke er avklart. Dette gjelder eierforhold til fallrett i Einungstølsåna.

Kjell-Morten Rones gjør oppmerksom på at flere hytter benytter elva som drikkevannskilde og at han har tinglyst rett til å hente vann i elva.

Tiltakets virkninger - Fordeler og skader/ulempes

Nedenfor har vi gitt en oversikt over hva NVE anser som de viktigste fordelene og skadene/ulempene ved den planlagte utbyggingen:

Fordeler

- Prosjektet vil etter søknaden gi ca. 11 GWh/år i ny fornybar energiproduksjon. De alternative byggingene vil gi ca. 7,9 GWh/år i ny fornybar energiproduksjon
- Kraftverket vil gi inntekter til grunneierne og til Hardanger kraft AS.
- Kraftverket vil bidra til lokal sysselsetting og bosetting.

Ulemper

- En utbygging vil medføre redusert vannføring i Einungstølsåna på en strekning som er synlig i et stort landskapsrom.
- En utbygging vil redusere landskapsverdiene og dermed opplevelsesverdien for folk som er på vei inn til Hardangervidda nasjonalpark.
- En utbygging med regulering av Nedste Tvillingtjørn vil føre til inngrep i sårbart høyfjell.
- En ev. utbygging vil gi en reduksjon av ingrepsfri natur med villmarkspreg på om lag 1,5 km².

NVEs vurdering

Hardanger kraft AS har søkt om tillatelse til å utnytte fallet i Einungstølsåna i Odda kommune. Det var kun Hordaland fylkeskommune som tilrådte ei utbygging på visse vilkår slik prosjektet fremstod i konsesjonssøknaden. Fylkeskommunen ber om at prosjektet blir vurdert bygd uten etablering av vei. Etter NVEs befaring foreslo Hardanger kraft AS to nye alternativer som vil dempe noe av konfliktnivået ved en ev. utbygging. I de nye alternativene er kraftstasjonen planlagt ovenfor fossen som er synlig nede fra veien opp til Valldalen, samt at tiltaket er planlagt med mindre bruk av vei og med tunnelboring. NVE sendte de alternative utbyggingsløsningene på en begrenset høringsrunde til de som tidligere har uttalt seg i saken. Odda kommune kan nå akseptere en utbygging med visse forutsetninger. Øvrige parter har ikke endret syn eller ikke kommentert endringene.

Kraftverket ville utgangspunktet gi ca. 11 GWh i ny fornybar energi i følge konsesjonssøknaden. Dette alternativet vil ha et såpass høyt konfliktnivå at NVE ikke har vurdert dette i den videre behandlingen av søknaden. Under befaring viste det seg i tillegg at søker ikke hadde rettighetene til fallet i nedre deler av tiltaket samt rettighetene til å bygge på grunnen der kraftverket opprinnelig var planlagt.

De nye alternativene, 1 og 2 vil gi ca. 7,9 GWh i ny fornybar energi. En utbygging vil kunne bidra til noe styrking av det lokale næringsgrunnlaget. Den største forskjellen på disse alternativene er lengden på tunnelen.

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Einungstølsåna vil i perioder få sterkt redusert vannføring mellom inntak og utløp, en strekning på ca. 900 m. Søkers beregnede middelvannføring er på 0,9 m³/s. Maksimal slukeevne for kraftverket er 1,85 m³/s, tilsvarende i overkant av 200 % av middelvannføringen. I et middelår vil vannføringen i følge søkers beregninger være under minste slukeevne i 54 dager i året, mens det i 53 dager vil være større vannføringer enn kraftverkets slukeevne. Dette betyr at utbyggingsstrekningen vil preges av minstevannføring eller lite tilsig i 312 dager i et middelår. Det er foreslått en minstevannføring på 50

l/s i sommersesongen. Alminnelig lavvannføring er beregnet til 50 l/s. Det er søkt om å regulere Nedste Tvillingtjørn med 1 meter og noe som gir et reguleringsmagasin på 20 000 m³. Dette vil dempe flomtoppene noe og tiltakshaver kan benytte en større andel av tilsiget i kraftstasjonen.

Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Redusert vannføring vil føre til litt høyere vanntemperatur vår og sommer og litt lavere om vinteren, men endringene vil trolig være helt marginale. Det forventes ikke noen endringer i lokalklima som følge av utbyggingen. Forholdene i Einungstølsåna nedstrøms kraftverket vil muligens endres ved at det blir mindre is, men dette gir ikke endrede forhold for Valldalselva. En regulering av Nedste Tvillingtjørn vil føre til oppsprekking av is langs land og isforholdene på tjønna kan bli noe mer ustabile.

Grunnvann, flom og erosjon

Inntaksdammen ligger oppe på kanten av fjellet uten særlige løsmasser. Det som ev. vil finnes av grunnvann der vil sannsynligvis korrespondere med vannstanden i dammen. Videre nedover er Einungstølsåna forholdsvis bratt og renner tildels over bart fjell. En utnyttelse av vannet i Einungstølsåna til kraftproduksjon vil gi en liten reduksjon av flommene, men de største flommene i vassdraget er mye større enn slukeevnen i kraftverket. NVE mener at det ikke kan forventes økt erosjon eller endringer i grunnvannsforholdene langs Einungstølsåna. Flomfrekvensen vil bli noe redusert, men flommer vil fortsatt opptre i vassdraget hvert år.

Biologisk mangfold

Verdifulle naturtyper

Det er registrert en svært viktig naturtype (bergvegg/bergsprekk) i biologisk mangfold rapporten til kraftverkssøknaden i Einungstølsåna. Lokaliteten består av holmer midt i elva samt noe på sørsiden av elva. Lokaliteten er omkranset av høystaude-bjørkeskog. Selve lokaliteten består av knauser, grunne bergflater med tynt jordsmonn og sildrearter i fuktsprekker. I følge miljørapporten er lavlandsformen av Kvitkurle, som var på den norske rødlista, registrert på denne lokaliteten. Vi kan ikke se at denne er på rødlista fra 2010. Husdyr på beite er positivt for denne lokaliteten. Husdyr holder trevegetasjonen nede. Skygge og løvfall er uheldig for denne lokaliteten. For å ivareta lokaliteten foreslås det i rapporten om biologisk mangfold at bjørkeskogen som er i ferd med å gro inntil bergene fjernes i ei sone på minst 20 meter omkring tørrbergene. I følge søknaden er tiltaket med på å opprettholde bosetting og beite av husdyr i området. I tillegg er det registrert to naturtyper som er lokalt viktig der den ene er kalkrike områder i fjellet. Naturtypen er sjelden i området, men er ikke særlig stort i areal. I følge biologisk mangfoldrapport bør lokaliteten få være i fred for alle former for inngrep. Den andre naturtypen er artsrik, liten i areal og består av ei bergflate med tynt jordsmonn med rik bergrunn. Denne lokaliteten kan skjøttes ved å rydde bjørkeskog rundt selve lokaliteten for å unngå skygge og løvfall. Ellers bør lokaliteten få være i fred. Dersom det gis konsesjon til alternativ 1 eller 2 mener NVE at tiltaket ikke vil påvirke disse naturtypene. Odda kommune krever at Hardanger kraft AS må pålegge skjøtsel av naturtypene. Så lenge ikke tiltaket berører forekomstene kan ikke NVE pålegge dette.

Flora

I følge rapport for biologisk mangfold er det en ganske rik berggrunn i området. Karplantefloraen er artsrik, men det er kun funnet en rødlistet karplante, lavlandsformen av kvitkurle. NVE kan ikke se at denne er på den nye rødlista fra 2010. Lav- og mosefloraen er ganske triviell. Foruten floraen som vokser på de registrerte naturtypene mener NVE at den registrerte floraen ikke vil ha betydning for utfallet av konsesjonsspørsmålet. Det kan virke som om de største verdiene er knyttet til beite og husdyrhold. Om en utbygging vil være med på å opprettholde denne driften kan en ev. utbygging være positivt for dette temaet.

Fauna

Vassdraget er tilnærmet fisketomt på utbyggingsstrekningen. Inntaket er planlagt i Nedste Tvollingtjørn og fra tid til annen slipper det seg fisk fra overliggende vatn ned til tjønna. Ved selve tjønna kan det virke som om det er begrensede gytemuligheter men godt med næringstilgang. Det er kjent fra tidligere at fisken her kan være relativt pen fjellørret. Tjønna er liten, og det er planlagt en regulering av tjønna med 1 meter. Tjønna vil også etter en utbygging få god gjennomstrømning og tilsig av næringsdyr fra ovenforliggende områder. Selve reguleringssonen vil bestå av berg og det forventes ikke at produksjonsområder for næringsdyr vil bli særlig berørt. Et reguleringsmagasin i den lille tjønna vil redusere leveområdene for ørret noe. NVE mener likevel at denne reguleringen kan aksepteres med tanke på fisk.

Det er tidligere registrert fossefall i vassdraget, og det forventes at fossefall fortsatt benytter vassdraget. For at redusert antall gode naturlige hekkel plasser skal være til mindre ulempe for fossefallet, kan det settes opp predatorsikre hekkelkasser på egnede steder. Oppsett av slike kasser kan pålegges av Fylkesmannen i medhold av standardvilkår. Naturvernforbundet påpeker at selv om det settes opp kasser vil en god del av næringstilgangen forsvinne. NVE vil til dette bemerke at vinteren ofte er en flaskehals for fossefall og det derfor er av betydning at det slippes en viss minste vannføring også i vinterhalvåret. For å sikre fortsatt bunndyrproduksjon som næringsgrunnlag for fossefallet bør det slippes tilstrekkelig minste vannføring hele året.

I følge konsesjonssøknaden er det leveområde for villrein i fjellene ved influensområdet. Øvre del av tiltaket vil i følge søknaden ligge helt i utkanten av dette området. Om søker tar kontakt med villreinnemnda og legger anleggsarbeidet utenfor kritiske perioder for villrein samt at tiltaket bygges med tunnel og veiløst mellom tunnelpåhugg og inntak slik som i alternativ 1 og 2 mener NVE at tiltaket kan aksepteres med tanke på villrein.

Forholdet til naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven trådte i kraft den 1. juli 2009. Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet "føre-var" prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning. Naturmangfoldloven legger føringer for myndigheter der det gis tillatelse til anlegg som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. Etter NVEs syn blir formålet i naturmangfoldloven i praksis ivarettatt gjennom de grundige prosessene og vurderingene som ligger til grunn for et konsesjonsvedtak.

I NVEs vurdering av søknaden om Einungstølsåna kraftverk legger vi til grunn bestemmelsene i §§ 8-12. Et positivt vedtak fattes kun der hvor fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket vurderes å være større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Tiltakets virkning for naturmangfoldet er et sentralt tema i denne vurderingen.

Landskap og friluftsliv

Berørt elvestrekning går fra inntak på høyfjellet ved kote 883, krysser skoggrensa ved kote 795 og har utløp fra kraftstasjon tilbake i Einungstølsåna ved kote 715. Det er lite vegetasjon over kote 795. Nedenfor tilar vegetasjonen, og på strekningen ned mot kraftstasjonen vokser det tett bjørkeskog. Området er preget av tekniske inngrep, med Valldalsdammen som er et dominerende element i dalen. I tillegg er det en større steintipp der Einungstølsåna renner inn i Valldalselva. Valldalselva er preget av tørlegging/lav vannføring i og med at fallet mellom Valldalsvatnet og Røldalsvatnet utnyttes i Røldal Kraftverk og det ikke er krav om minstevannføring. I følge fylkeskommunen er det positivt at tekniske inngrep blir samlet innenfor et mindre begrenset område slik som ved Valldalsdammen.

Einungstølsåna domineres av fosser og stryk og utgjør et fremtredende og særegent landskapselement i området. Det alt vesentlige av berørt elvestrekning er godt synlig fra hele hytte-/stølsområdet samt Valldalsdammen og omkringliggende fjellområder. Elva har derfor en viss verdi som landskapselement for folk som bruker omkringliggende fjellområde i friluftssammenheng. NVE vurderer at elva har høy landskapsestetisk verdi, og at denne verdien i høy grad er knyttet opp mot vannføringen i elva. Søker har foreslått slipp av minstevannføring på 50 l/s i perioden 1. mai til 30. september, noe som ligger noe høyere enn beregnet alminnelig lavvannføring. Det er ikke foreslått minstevannføring resten av året. Flere høringsparter setter spørsmålstegn ved foreslått minstevannføring som omsøkt. NVE mener at redusert vannføring i elva vil få negative konsekvenser for landskapsestetikken og opplevelsesverdien av elva, både på nært hold og på avstand, og at minstevannføringen ved en ev. konsesjon må settes på et nivå så den ivaretar noe av elvas verdi som landskapselement.

Odda kommune gikk i utgangspunktet i mot tiltaket hovedsakelig pga. landskap og friluftsliv. I følge Odda kommune er friluftsliv et viktig satsningsområde, og Einungstølsåna ligger i kommunens viktigste innfallsport til Hardangervidda og har derfor en klar nasjonal verdi. Etter at søker har kommet med alternativer med betydelig avbøtende tiltak kan kommunen akseptere en utbygging etter alternativ 1. Kommunen mener at dette alternativet samsvarer noe mer med kommunedelplanen for vassdrag der Einungstølsåna ligger i gul sone. Kommunen mener i tillegg at kraften bør føres ut av området via jordkabel.

Fylkesmannen frarår en utbygging selv etter de alternative utbyggingene hovedsakelig pga tap av INON med villmarkspreget. Fylkesmannen mener det er positivt at de nye alternativene ivaretar den nederste fossen som landskapselement.

Fylkeskommunen påpeker at utbyggingen ligger i et område med sårbart høyfjell med middels verdi. Fylkeskommunen mener at de alternativene utbyggingene er bedre løsninger med tanke på landskap, sårbart høyfjell og friluftsliv selv om de også var positive til søknaden slik den først forelå.

Naturvernforbundet med flere gjør oppmerksom på at Einungstølsåna ligger ved innfallsporten til Valldalen og er et dominerende landskapselement både ovenfor og nedenfor tregrensen. Naturvernforbundet mener at en regulering av Nedre Tvillingtjørn i stor grad vil forringe naturopplevelsen ytterligere og at dette ikke lar seg avbøte. NVE er enig med Naturvernforbundet. NVE mener at en meter regulering i sårbart høyfjell som gir minimalt med kraft vil være konfliktfylt i forhold til de landskapsmessige verdiene i området.

Planlagt inntak ligger i åpent fjellterreng, og kan derfor vanskelig kamufleres. Ifølge Olje- og energidepartementets "Retningslinjer for små vannkraftverk" bør man unngå inngrep i høyfjellsområder dersom muligheten for avbøtende tiltak er begrenset og dersom inngrepet vil bli svært synlig og etterlate varige sår i naturen. Med tunnel opp til inntaket som etableres uten veibygging og ingen regulering kan likevel inngrepene reduseres i så stor grad at

inntakskonstruksjonene i sårbart høyfjell kan aksepteres. Med ekstra fokus på inntaket under detaljplanleggingen vil en kunne unngå at inntaket blir et skjemmende element.

Nedsprengt rørgate eller rørgate lagt i dagen vil etter NVEs syn gi varige sår i landskapet og være svært skjemmende i dette åpne landskapet. I alt 1. vil påhugget komme ovenfor den tette bjørkeskogen og bli godt synlig fra omkringliggende landskap. Dersom påhugget lokaliseres som i alternativ 2, godt nedenfor tregrensen, vil en kunne avbøte de negative konsekvensene av de tekniske inngrepene i landskapet på en god måte.

I følge søknaden forsvinner ca. 1 km² INON- områder og 4 km² vil få endret INON verdi, av disse vil 1,5 km² av inngrepsfri natur med villmarkspreg forsvinne. Dette tillegges ekstra vekt både i fylkesdelplan for småkraftverk i Hordaland og hos høringsinstansene. Naturvernforbundet mener at denne reduksjonen av INON er stor i forhold til størrelsen på kraftverket. Naturvernforbundet påpeker at denne søknaden må ses i sammenheng med andre utbygginger rundt Valldalsvatnet og til sammen vil dette bli betydelige tap av INON. Bergen Turlag påpeker at dette vil redusere et av de største inngrepsfrie områdene i Norge og reduksjon av inngrepsfri natur alene er god nok grunn til å avslå søknaden. INON områdene som berøres av tiltaket blir i biologisk mangfold rapport beskrevet som særs viktig og fått verdi A fordi dette er et inngrepsfritt område med nasjonal landskapsøkologisk verdi.

Inngrepsfrihet i seg selv har en verdi, og denne verdien stiger normalt med avstanden til eksisterende tekniske inngrep. Inngrepsfrihet vil i de aller fleste tilfeller være med på å forsterke andre verdier som landskap og biologisk mangfold.

I dette tilfellet har søker foreslått avbøtende tiltak ved at inntak bygges delvis veiløst, det slippes en betydelig minstevannføring og vannveien går i tunnel mellom inntak og påhugg på kote 850 (alt.1) eller 750 (alt 2). Med disse avbøtende tiltakene mener NVE at verdien av INON ikke vil bli svekket i vesentlig grad.

NVE vil likevel kommentere at bortfall av INON-områder med villmarkspreg i dette området er uheldig, men dette momentet er likevel ikke så tungtveiende isolert sett at NVE vil avslå søknaden. Hensynet til INON tas likevel med i totalvurderingen av prosjektet. INON områder innenfor Hardangervidda nasjonalpark vil ikke få redusert sin INON-verdi.

Samlet sett er NVE av den oppfatning at den reduserte vannføringen vil være uheldig for elva som landskapselement. NVE vil likevel presisere at den viktigste delen for nærområdet blir ivaretatt med flytting av kraftstasjonen ovenfor nedre fossestryk. Med et høyere minstevannføringsslipp enn omsøkt i sommerperioden vil tiltaket kunne aksepteres med tanke på elva som landskapselement. De tekniske inngrepene vil ha negative konsekvenser for landskapet, men konfliktnivået blir betydelig redusert etter alternativ 2 der tiltaket bygges veiløst mellom tunnelpåhugg og inntak, vannvei i tunnel og med påhugget nede i tregrensen. Konsekvensene av den kortere strekningen med rørgate og vei nedenfor skoggrensa vil være mindre negative for landskapet.

Kulturminner

I følge søknaden finnes det ingen registrerte kulturminner i området. Fylkeskommunen melder om at de ikke kjenner til kulturminner som er i direkte konflikt med tiltaket. Fylkeskommunen gjør oppmerksom på at det blir stilt krav om undersøkelsesplikt etter § 9 undersøkelser etter kulturminneloven. NVE mener at dette er forhold som må være avklart før innsending av detaljplaner for kraftverket. I de fleste tilfeller vil det være mulig å tilpasse inngrepene på en slik måte at de ikke

berører eventuelle kulturminner. I en ev. konsesjon vil det være eget standardvilkår som ivaretar hensyn til kulturminner, undersøkelsesplikt og krav om varslings.

Brukerinteresser

I følge søknaden er utbyggingsområdet av lokal og regional verdi for friluftsliv. Området blir benyttet som tur- og jaktområde. NVE mener at de største negative konsekvensene av en ev. utbygging blir reduserte landskapsverdier, da det visuelle inntrykket av inngrepene også vil redusere naturopplevelsene. I nedre deler av området er det tett bjørkeskog og vei åpen for allmennheten opp til kraftstasjonen vil føre til at ovenforliggende fjellområder blir noe mer tilgjengelig.

Kjell Morten Ronæs gjør oppmerksom på at hytteeierne i området tar sitt drikkevann fra Einungstølsåna og at denne retten er tinglyst. Retten til husholdningsvann står sterkt og tiltakshaver må avklare dette forholde med de berørte partene før en ev. utbygging..

Oddbjørn Juvet har beiterett i området og gjør oppmerksom på at dette bør tas hensyn til ved en ev. utbygging. Vi kan ikke se at tiltaket vil ha konsekvenser for av areal til beite. Dette er likevel forhold som vil tilligge partene å avklare privatrettslig ved uenighet.

Sumvirkninger

Sumvirkninger utgjør her de samlede konsekvensene av flere vannkraftanlegg innenfor et geografisk avgrenset område eller den systematiske påvirkningen på et eller flere bestemte tema. Selv om det enkelte utbyggingsprosjekt kan ha relativt begrensede negative virkninger for miljø og andre brukerinteresser, kan de samlede effektene av mange slike prosjekter få store konsekvenser.

NVE er enig med de høringsparter som har tatt opp at sumeffekten av en eventuell utbygging må inngå i vurderingen. Gjennom konsesjonsbehandlingen har NVE anledning til å legge vekt på den samlede belastningen av vannkraftutbygging i et geografisk avgrenset område. Dette kommer klart frem i forarbeidene til vannressursloven i Ot.Prp. nr. 39 (1998-1999), side 105 og OEDs retningslinjer for små vannkraftverk (juni 2007).

I Røldalområdet har NVE i alt 11 søknader på ulikt stadium i en søknadsprosess. Inne i Valldalen har Småkraft AS i alt 5 prosjekter, Holdøla, Strandåna, Grøno, Middalen og Trossovdalen kraftverk. De tre sistnevnte omfattes av plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredninger. For disse ble det derfor utarbeidet melding om planene, og NVE har fastsatt et utredningsprogram. Når søknadene er ferdig utarbeidet vil disse bli sendt på høring sammen med de to førstnevnte som er lagt på vent slik at det kan foretas en helhetlig samlet vurdering av disse fem prosjektene. Vi har derfor ikke vurdert disse nærmere.

NVE har videre hatt på høring og vært på befaring av i alt 6 prosjekter. Disse er nå til sluttbehandling i NVE. Dette gjelder prosjektene Grøndalselva, Einungstølsåna, Botnen, Midtlægre, Tufteelva og Mjølåna kraftverk.

Grøndalselva er en elv som kommer inn i Røldalsvatnet på østsiden. Einungstølsåna kommer inn i Valldalselva rett nedenfor Valldalsdammen. Botnen vil utnytte et fall i et vassdrag som kommer inn i sørenden av Røldalsvatnet. Midtlægre vil utnytte fallet mellom reguleringsmagasinene Kaldevatnet og Votnavatnet som utgjør en del av reguleringsmagasinene for Novle kraftverk. Tufteelva og Mjølåna kraftverk er to planlagte kraftverk i Tufteelva som kommer inn i Storelva ved Røldal.

NVE har i tillegg mottatt en søknad om bygging av Kolåsåna kraftverk sørvest for Lonavatnet. Denne kom inn en del senere enn de øvrige og er foreløpig plassert i kø. Et vedtak i den saken vil ligge en stund frem i tid, og av hensyn til fremdriften for de øvrige er denne ikke tatt med i denne omgang.

I denne omgang vil NVE sluttbehandle søknadene om bygging av Einungstølsåna, Grøndalselva, Botnen og Midtlægre kraftverk. Disse har vært på høring, nogenlunde sammenfallende i tid. Det samme gjelder også for de to prosjektene Tufteelva og Mjøsåna kraftverk. Når disse likevel ikke tas med i denne omgang, skyldes det at høringsuttalelsene har avdekket at disse prosjektene er betydelig mer konfliktfylte enn de øvrige. NVE trenger derfor noe mer tid i sluttbehandlingen av disse frem til vedtak fattes.

NVE vurderer grunnlaget for å kunne vurdere sumvirkninger som godt. Dette ut fra foreliggende søknader med fagrapporter, innkommende høringsuttalelser, utarbeidede kommunale og fylkeskommunale planer om småkraftverk i området, og befaring av alle 4 prosjektene.

I fylkesdelplan for små kraftverk i Hordaland er Røldalsområdet oppført som eget delområde. Det omfatter et areal på 451 km² som dekker alle de 11 søknadene som er omtalt ovenfor. Fylket har ikke lagt planen til grunn i sine uttalelser da de har uttalt seg før denne var vedtatt. Vi har likevel tatt hensyn til de momenter som er spesielt anført for området. I planen er temaet sårbart høyfjell gitt verdivurdering stor, og datagrunnlaget er ansett som godt. For temaene inngrepsfrie naturområder, kulturminner og kulturmiljø, friluftsliv og reiseliv er verdivurderingen satt til middels. INON og friluftsliv er ansett for å ha godt datagrunnlag, mens for de to andre temaene er datagrunnlaget anført som mangelfullt.

Biologisk mangfold, fisk og fiske og kulturminner og kulturmiljø er gitt verdien "noe", men datagrunnlaget er betraktet som mangelfullt.

Gjennom utarbeidelse av konsesjonssøknader med utarbeidelse av fagrapporter og høring av disse er NVE av den oppfatning at datagrunnlaget nå er å anse som langt bedre.

I kommuneplanen for Odda ligger tre av søknadene som behandles her under temaet sumvirkninger i grønn sone, dvs. lavt konfliktnivå. Einungstølsåna ligger i gul sone dvs. at dette er et område med middels konfliktnivå. Typisk for gul sone er at det her er noen sterke interesser som det må tas hensyn til.

Nedenfor er det gitt en gjennomgang av prosjektenes virkninger for de enkelte temaene og NVEs vurdering av virkningene dersom det settes krav om nødvendige avbøtende tiltak:

Landskap og sårbart høyfjell

Alle de omsøkte prosjektene har tekniske inngrep ovenfor tregrensen, men ikke nødvendigvis i fjellområder som kan karakteriseres som sårbare. Midtlægre kraftverk vil gå i et område som har betydelige inngrep knyttet til eksisterende reguleringer, og en landskapstilpasset utbygging vil etter vårt syn ikke være til nevneverdig sjenanse for temaet. Når det gjelder Grøndalselva kraftverk er inntaket plassert nedenfor den markerte Grøndalsfossen, og ut fra inntaket er det planlagt et borehull for å redusere landskapsvirkningen I tillegg har NVE lagt vekt på at det siste partiet opp til inntaket kan bygges uten veiframføring. I Einungstølsåna er prosjektet justert etter høringsrunden, slik at en foss av betydelig landskapsmessig verdi nå er tatt ut av prosjektet, samt at tiltaket er planlagt delvis veiløst og med vannvei i tunnel fra inntak ned til kote 850 for alt 1 og 750 for alt 2. NVE mener at tiltaket kan gjøres miljømessig bedre ved ikke å tillate regulering av Nedste Tvillingtjørn med 1 meter av hensyn til negative virkninger for landskap i fjellområdet. Det er videre vår oppfatning at med bygging etter alt. 2 vil de landskapsmessige virkningene bli vesentlig mindre enn for alternativ 1 ved

at tunnelpåhugget kommer godt nedenfor tregrensen. For Botnen kraftverk er NVE av den oppfatning at prosjektet må justeres noe ved at den mest synlige og landskapsmessig mest konfliktfylte overføringen tas ut av prosjektet. Det vil da være akseptabelt ut fra disse hensyn.

Gjennom justering av de tekniske løsningene for prosjektene Einungstølsåna og Botnen kraftverk, og krav til minstevannføring i alle unntatt Midtlægre som allerede er tørrlagt i store deler av barmarkssesongen, mener NVE at virkningene for dette temaet er akseptable.

Biologisk mangfold, herunder villrein

Det er ikke registrert rødlistede arter som vil bli berørt av utbyggingen. Gjennom utarbeidelsene av rapporter om biologisk mangfold og egen rapport om villrein for Midtlægre må temaet anses å være tilstrekkelig utredet, jf. naturmangfoldloven § 8.

I influensområdet til Einungstølsåna så er det registrert en svært viktig naturtype, "bergvegg og bergsprekk". Lokaliteten består av knauser, grunne bergflater med tynt jordsmonn og sildrearter i fuktsprekker. Husdyr på beite er positivt for denne lokaliteten. I tillegg er det her registrert to naturtyper med lokal verdi. Med flytting av kraftstasjon, vannvei i tunnel og slipp av minstevannføring hele året vil disse lokalitetene etter vårt syn ivaretas.

Det er ikke kjente fiskeinteresser i noen av vassdragene som planlegges utbygget, og NVE har derfor ikke tillagt dette temaet vekt i denne vurderingen.

For å få tilstrekkelig informasjon om villrein har NVE bedt om tilleggsrapport om villrein for Midtlægre. NVE har videre for alle tiltakene brukt tilgjengelig informasjon, høringsuttalelser, fylkesdelplan. Denne sammen med villreinnemdas uttalelser i saken om Grøndalselva og Midtlægre, har etter vår vurdering gitt en god oversikt over konfliktnivået knyttet til villrein. NVE mener at konfliktnivået for villrein er akseptabelt gitt at det tas hensyn knyttet til restriksjoner på tidspunkt for anleggsdrift og ved utføring av anleggene slik som ingen varig ny anleggsvei, (Grøndalselva og Midtlægre), delvis veiløs bygging, (Botnen og Einungstølsåna) samt nedgravde rørgater og krav om tunnel på deler av vannveien både for Grøndalselva og Einungstølsåna. Ytterligere spesifikke krav til gjennomføring av en utbygging er forhold som kan ivaretas av NVE som del av detaljplanleggingen og oppfølging i byggeperioden.

Med nødvendige tilpasninger, jf. naturmangfoldloven § 12 om miljømessig forsvarlige teknikker, mener NVE at tiltakenes virkninger for biologisk mangfold er moderate, og at de ikke strekker seg ut over virkninger for de enkelte prosjektene.

INON

Et stort sammenhengende INON-område som berøres ligger i det alt vesentlige innenfor Hardangervidda nasjonalpark. Ingen av tiltakene vil imidlertid redusere INON-områder innenfor nasjonalparkgrensene. Det er relativt små tekniske inngrep som utløser INON-reduksjon og NVE mener den reelle påvirkningen på områdene er lav.

Friluftsliv

I fylkesdelplan for småkraftverk er områder nært eller i utkanten av Hardangervidda nasjonalpark registrert med stor verdi for friluftsliv. For å ivareta friluftsinnteressene NVE setter vilkår som ivaretar elvene som landskapselement der vi mener det er viktig, for eksempel gjennom slipp av minstevannføring. For alle elvene vil NVE sette krav om nedgraving av rørgate, og for Einungstølsåna og Grøndalselva kan NVE akseptere tiltakets virkning for friluftsliv dersom vannveien på deler av strekningen går i tunnel.

Einungstølsåna ligger nær Hardangervidda nasjonalpark og er den mest konfliktfylte av disse elvene med tanke på friluftsliv. Her vil det bli lagt ekstra vekt på avbøtende tiltak som ivaretar friluftslivet, som at tiltaket bygges delvis veiløst mellom tunnelpåhugg og inntak, vannvei i tunnel mellom kote 883 og 850 (alt. 1) og 750 (alt. 2). Som nevnt under temaet "landskap og sårbart høyfjell", så vil virkningen ha absolutt lavest konfliktnivå ved bygging, etter alternativ 2 fordi tunnelpåhugget blir nedenfor tregrensen, og dermed også mindre veibygging. I tillegg kan en sesongbasert minstevannføring ivareta elva som landskapselement i tilstrekkelig grad.

Kulturminner og kulturmiljø

Ved Botnen vil en ev rørgate krysse en gammel ferdselsvei flere steder. Ferdselveien er et automatisk fredet kulturminne. Saken må derfor legges fram for Riksantikvaren ved en ev. konsesjon. For Midtlægre har fylkeskommunen uttalt at de er innstilt på å anbefale at Riksantikvaren gir dispensasjon fra kulturminneloven knyttet til at det er påvist gamle ferdselsveier. For begge vil NVE påse at en tillatelse foreligger før det kan foretas eventuell utbygging.

For øvrig er det gjort befaringer for alle prosjektene unntatt Grøndalselva. Disse ikke har avdekket flere automatisk fredete kulturminner enn de som allerede var kjent. For Grøndalselva er det uklart for NVE om fylkeskommunen vil ha befarings, men NVE kan påse at dette er avklart før vi påbegynner en ev. detaljplangodkjenning. Standardvilkår i en konsesjon inneholder ellers krav om varsling dersom det støtes på slike under anleggsarbeidene.

Reiseliv

Mye av reiselivet i Røldal er knyttet til skisenteret. Dette området blir ikke berørt. Valldalen er inngangsport til Hardangervidda. De fem prosjektene der inne vil senere vurderes for seg. Einungstølsåna, som ligger nær innfallsporten, er tilpasset gjennom at fossen er ivaretatt ved justering av prosjektet. Her er det i tillegg gjort avbøtende tiltak for å minske synligheten av de tekniske inngrepene av en ev. utbygging, slik som at vannveien legges i tunnel etter alternativ 2 og at det settes krav om minstevannføring hele året.

Samfunnsmessig nytte

Ved gjennomføring av alle prosjektene vil dette etter søknadene gi ny årlig produksjon av fornybar energi på i overkant av 40 GWh, og trolig utløse lokal aktivitet og verdiskapning. Utbygging av flere kraftverk vil bidra til å styrke nettutviklingen i området, hvilket er nødvendig for å kunne utvikle fremtidige småkraftprosjekter i et visst omfang i dette området.

Oppsummering

Gjennom tilpasninger av prosjektene knyttet til teknisk utførelse, krav om nedgravde rørgater og til dels vannvei i tunnel, til dels ingen varige anleggsveier, krav om minstevannføring for flere av elvene og nødvendige restriksjoner knyttet til periode for anleggsdrift av hensyn til villrein, er NVE av den oppfatning at disse prosjektene ikke vil ha konsekvenser som strekker seg ut over det som gjelder for det enkelte prosjekt.

NVE har i egne vedtak av i dag gitt tillatelse til bygging av Botnen kraftverk og Midtlægre kraftverk samt i innstilling til OED anbefalt at det gis tillatelse til bygging av Grøndalselva kraftverk. For NVEs vurdering i denne søknaden om tillatelse til bygging av Einungstølsåna kraftverk viser vi til vår konklusjon nedenfor.

Samfunnsmessige virkninger

Tiltaket vil gi ny produksjon på ca. 7,9 årlig fornybar energi og styrke næringsgrunnlaget lokalt. Kraftproduksjonen vil gi skatteinntekter til kommune og stat.

Det er ikke nettkapasitet i området i dag, men det er planlagt netttiltak som kan avhjelpe situasjonen. Det er ikke transformeringskapasitet i overordnet nett, men Odda Energi har informert om at ny transformatorstasjon vil bli etablert i nærmeste framtid. Dette er forhold som berører mange små kraftverk i regionen, men NVE har bestemt at vi skal sluttbehandle påbegynte saker, selv om det ikke er nettkapasitet. Detaljplaner godkjennes likevel ikke før nettkapasitet er avklart.

Oppsummering

NVE legger vekt på at tiltaket vil styrke næringsgrunnlaget lokalt, og gi en økning på 7,9 GWh i ny årlig fornybar energiproduksjon. Tiltaket ville gitt nye store inngrep slik tiltaket først ble planlagt. Etter NVEs befaring har søker foreslått to nye alternativer der de negative konsekvensene av de nye inngrepene blir betydelig redusert. Den største ulempen med tiltaket etter alternativ 1 og 2 anses å være fraføringen av vann og tekniske inngrep ovenfor tregrensen. Ulempene tiltaket vil medføre kan etter NVE sin oppfatning i stor grad avbøtes ved god detaljplanlegging, slipp av en sesongbasert minstevannføring hele året, ingen etablering av vei mellom inntak og tunnelpåhugg, utelatelse av regulering av Nedste Tvillingtjørn, vannvei i tunnel og flytting av kraftverket ovenfor nedre foss. NVE mener at alternativ 2 uten regulering av Nedste Tvillingtjørn er det beste av de omsøkte alternativene, siden påhugget for tunnelen da blir nedenfor tregrensen. Dermed vil det også bli kortere vei fra kraftstasjon til påhugg.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Hardanger kraft AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Einungstølsåna kraftverk etter alternativ 2 uten regulering Nedste Tvillingtjørn. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Dette vedtaket gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

Forholdet til energiloven

Det er per i dag ikke kapasitet på transformator i Røldal. Denne er imidlertid planlagt forsterket i løpet av nærmeste framtid. NVE vil derfor ikke behandle detaljplaner før tiltakshaver har dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet og at kostnadsfordelingen er avklart. Slik dokumentasjon må foreligge samtidig med innsending av detaljplaner for godkjenning, jf. konsesjonsvilkårenes post 4.

Vi finner det ikke nødvendig med en egen anleggskonsesjon etter energiloven for høyspenttilknytning til 22 kV nett dersom områdekonsesjonær skal bygge og drifte anlegget. Nødvendige høyspentanlegg, inkludert transformering, kan bygges i medhold av nettselskapets områdekonsesjon.

Dersom Hardanger kraft AS ønsker egen anleggskonsesjon, må det sendes inn søknad om dette når eksakt størrelse på elektriske installasjoner er klart. NVE kan da meddele egen anleggskonsesjon for kraftverket.

Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven

Post 1: Vannslipping

Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden og lagt til grunn for NVEs konsesjon og fastsettelse av minstevannføring:

Naturlig vannstand	kote	883
Middelvannføring	m ³ /s	0,904
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0,045
5-persentil sommer	m ³ /s	0,220
5-persentil vinter	m ³ /s	0,039
Største slukeevne	m ³ /s	1,85
Minste slukeevne	m ³ /s	0,09

Det er planlagt slipp av minstevannføring på 50 l/s i perioden 01.06-30.09 og ingen minstevannføring resten av året. Av høringspartene som har uttalt seg om minstevannføring kommer det fram at etter deres syn er 50 l/s i sommersesongen er lite til å ivareta elva som landskapselement i sommerperioden. Ingen av høringspartene har foreslått størrelse på slipp av minstevannføring.

I perioden 01.10-31.05 mener vi det er tilstrekkelig å fastsette en minstevannføring i størrelsesorden med naturlig forekommende lavvannføringer for perioden. Vi mener imidlertid at elva i sommermånedene har høy verdi som landskapselement. For å beholde noe av denne verdien mener vi at minstevannføringen må settes noe høyere enn omsøkt.

Ut fra dette fastsetter NVE en minstevannføring på 200 l/s i tiden 01.05-30.09 og 40 l/s resten av året.

Dersom tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet, skal hele tilsiget slippes forbi.

Totalt vil prosjektet med NVEs krav om minstevannføring gi en produksjon på ca. 7,1 GWh i et midlere år, det vil si en reduksjon i forhold til en utbygging etter alt. 2 på ca. 0,8 GWh/år. Dette er utregninger gjort av søker selv. Dette vil gi en økt utbyggingspris på 0,4 kr/kWh fra 4,1 til i underkant av 4,5 kr/kWh for alternativ 2.

Det skal etableres måleanordning for registrering av minstevannføring. Dataene skal forelegges NVE på forespørsel. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføringen ivaretas gjennom godkjenning av detaljplanen.

NVE presiserer at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Driften av kraftverket må være slik at kjøringen blir mest mulig jevn, og med myke overganger.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Vi viser til våre merknader foran under avsnittet forholdet til energiloven. NVE vil ikke godkjenne planene før det er dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet og at kostnadsfordelingen er avklart, jf. våre merknader foran under avsnittet "Forholdet til energiloven".

NVE har gitt konsesjon på følgende forutsetninger:

Inntak (kote)	883, ingen regulering, kun små variasjoner knyttet til jevn kjøring av kraftverket.
Kraftstasjon (kote)	715
Største slukeevne	1,85 m ³ /s
Minste slukeevne	0,09 m ³ /s
Valg av alternativ	Alternativ 2
Vannvei	Tunnel de øverste 460 m med påhugget på kote 750, deretter nedgravde rør fram til kraftstasjonen.
Vei	Vei for adkomst til kraftstasjonen, ellers bygges kraftverket veiløst fra påhugg på kote 750 og opp til inntaket.

Mindre endringer kan godkjennes av NVE som del av detaljplangodkjenningen.

Detaljerte planer skal forelegges NVEs regionkontor i Førde og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang.

Rørgata skal gå i tunnel fra inntaket i Nedste Tvillingtjørn og ned til det flatere partiet nede mot kraftstasjonen, en lengde på ca. 460 m. Herfra skal rørgata legges nedgravd eller i sprengt grøft i fram til kraftstasjonen på kote 715.

Søker skriver at det vil bli lite eller ingen overskuddsmasser som følge av tiltaket. Ettersom rørgata skal gå i tunnel og i sprengt/gravd grøft på hele strekningen ser NVE det som svært sannsynlig at det vil bli overskuddsmasser av tiltaket. Plassering av ev. overskuddsmasser må komme fram i detaljplanen. Kommunen skal gis anledning til å uttale seg om massedeponi.

Anleggsarbeidet skal utføres i samarbeid med villreinnemnda og dersom de krever det skal det ikke pågå forstyrrende anleggsarbeid i kritiske perioder for villreinen. Villreinnemnda skal være kontaktet i forkant av oppstart for nødvendig avklaring om dette.

Post 5: Naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen selv om det i dag synes lite aktuelt å pålegge ytterligere avbøtende tiltak. Ev. pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 6: Automatisk fredete kulturminner

Merknadene fra fylkeskommunen kommer inn under dette vilkåret. NVE forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsendelse av detaljplan. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varslings av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8 (jf. vilkårenes pkt. 3).

Post 8: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Andre merknader

”Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker” gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

Kjell Morten Ronæs gjør oppmerksom på at hytteeierne i området tar sitt drikkevann fra Einungstølsåna. Bruken av Einungstølsåna til drikkevann er av privatrettslig karakter, men retten til husholdningsvann står sterkt og tiltakshaver plikter å skaffe alternativ vannkilde for brukere som eventuelt blir skadelidende.

I følge Olav Rabbe ikke fallrettighetene i Einungstølsåna avklart. NVE gjør oppmerksom på at dette er et privatrettslig forhold. NVE vil ikke godkjenne detaljplaner før de privatrettslige forholdene er avklart.

Forholdet til EUs vanddirektiv i sektormyndighetens konsesjonsbehandling

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene og ulempene ved tiltaket. NVE har satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten, herunder krav om minstevannføring og standardvilkår som gir vassdragsmyndighetene, herunder DN/Fylkesmannen etter vilkårenes post 5, anledning til å gi pålegg om tiltak som senere kan bedre forholdene i det berørte vassdraget. NVE har vurdert samfunnsnyttien av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE vurdert at hensikten med inngrepet i form av fornybar energiproduksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.